

Voorlezen in gezinnen in Nederland

ELIZABETH DUURSMA

Lezen

STICHTING LEZEN

Deze publicatie is uitsluitend te downloaden via www.lezen.nl

Voorlezen in gezinnen in Nederland

ELIZABETH DUURSMA

Colofon

Stichting Lezen

Postbus 16518

1001 RA Amsterdam

Bezoekadres: Nieuwe Prinsengracht 89

020- 620566

www.lezen.nl

info@lezen.nl

Vormgeving cover

Lijn 1 Haarlem, Ramona Dales

Dit onderzoek is in opdracht van Stichting Lezen uitgevoerd door Elisabeth Duursma, Etoc/RuG.

© 2011 Stichting Lezen, Amsterdam

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
1 Inleiding	8
1.1 Onderzoek naar voorlezen en de effecten van voorlezen op de ontwikkeling van kinderen	8
2 Doel en opzet van het onderzoek	12
2.1 Werving respondenten	12
3 Resultaten Oudervragenlijsten	14
3.1 Kenmerken respondenten	14
3.2 Voorleesgedrag.....	16
3.2.1 Hoe vaak lezen ouders voor aan hun kinderen?	16
3.2.2 Relaties tussen voorlezen en kenmerken ouders.....	17
3.3 Boekbezit.....	18
3.4 Voorleesgedrag.....	20
3.4.1 Op welke plek wordt er voorgelezen?	20
3.4.2 Voorlezen door anderen.....	20
3.4.3 In welke taal wordt er voorgelezen?.....	20
3.4.4 Plezier in het voorlezen	20
3.4.5 Hoe wordt er voorgelezen?	21
3.4.6 Duur van het voorlezen	21
3.4.7 Interactief voorlezen	22
3.5 Het kiezen van boeken.....	24
3.6 Wanneer beginnen met voorlezen?	24
3.7 Voorkeur voor genres	25
3.8 Bibliotheekbezoek.....	25
3.8.1 Afstand tot bibliotheek	26
3.9 Het verkrijgen van kinderboeken	27
3.9.1 Hoe vaak kopen ouders een boek voor hun kind?	27
3.9.2 Wie zoekt de boeken uit?.....	28
4 Resultaten Kindervragenlijsten	29
4.1 Kenmerken kinderen.....	29
4.2 Voorleesgedrag.....	30

4.2.1	Primaire voorleesouder.....	31
4.2.2	Plezier in voorlezen.....	31
4.2.3	Zelf lezen.....	31
4.2.4	Duur van lezen per keer.....	32
4.2.5	Waar lezen kinderen?.....	33
4.2.6	Plezier in lezen.....	33
4.3	Voorkeuren voor genres en auteurs.....	34
4.3.1	Voorkeur voor genres.....	34
4.3.2	Verschillen in voorkeuren tussen oudere en jongere kinderen.....	34
4.3.3	Verschillen in voorkeuren tussen jongens en meisjes.....	34
4.3.4	Favoriete auteurs.....	35
4.4	Boekkeuze.....	35
4.4.1	Wie kiest de boeken?.....	35
4.4.2	Praten over boeken.....	35
4.4.3	Aanraden boeken en opvolgen suggesties.....	35
4.5	Bibliotheekbezoek.....	35
4.6	Hoe komen kinderen aan boeken?.....	36
4.7	Ouders en kinderen.....	36
4.8	Relaties ouders en kinderen en voorlezen.....	36
4.8.1	Relatie opleiding ouders en voorleesfrequentie gerapporteerd door de kinderen.....	36
4.8.2	Plezier in voorlezen.....	37
5	Interviews met ouders.....	38
5.1	Voorlezen.....	38
5.1.1	Leeftijd begonnen met voorlezen.....	38
5.2	Wat weten ouders over voorlezen?.....	39
5.3	Houding jegens voorlezen.....	40
5.4	Tot op welke leeftijd lees je voor?.....	42
5.5	Manier van voorlezen.....	42
5.6	Manieren van voorlezen.....	43
5.7	Boekkeuze.....	43
5.8	Invloed van anderen op boekkeuze.....	44
5.9	Soort boeken.....	44
5.10	Verdeling van het voorlezen onder ouders.....	45
6	Conclusie.....	46
	Bibliografie.....	51

Voorwoord

Stel je voor dat snoep gezond was. Ouders gaven hun kinderen lolly's, trekdrops en suikermuizen bij het ontbijt en, wanneer de r in de maand was, een extra zakje chips. Bij verkoudheid luidde het doktersadvies: twee a drie banketstaven per dag, want misselijk werd je ook niet, het was gewoon hoe meer, hoe beter.

Dit gezonde snoep bestaat. Het heet 'voorlezen'.

Het valt me altijd weer op hoe fijn kinderen het vinden als ze voorgelezen worden. Er is nauwelijks iets te bedenken waar kinderen zo eensgezind van houden als van verhalen. En dat voorlezen op velerlei manieren goed is voor kinderen staat vast. Het bevordert hun taalontwikkeling en ook hun sociale, emotionele en cognitieve ontwikkeling hebben er baat bij. Daarnaast vergroot voorlezen hun kennis van de wereld en stimuleert het hun fantasie. En dat is nog niet eens het belangrijkste - wat mij betreft.

Mijn moeder las mij en mijn broer elke avond voor. Meestal met zijn drieën op mijn bed, want ik moest als jongste na het voorlezen het eerste slapen. Mijn moeder las ons niet voor om onze ontwikkeling te bevorderen. Ze las ons voor omdat we dan samen avonturen beleefden: in de dierentuin met Dikkertje Dap, in het paleis van prins Wipneus en zijn vriendje Pim, achter de struiken met Bram en Eddy die valsemunters bespieden, en nog weer later op de prairie met Old Shatterhand en zijn paard Hatatitla. Het voorlezen bracht ons dicht bij elkaar. Zoals het voorlezen mij en mijn kinderen bij elkaar brengt.

Voorlezen gun je iedereen, ouders en kinderen. Het verheugt me daarom dat de Stichting Lezen Elisabeth Duursma heeft gevraagd om de voorleespraktijk in Nederland in kaart te brengen. Wanneer we voorlezen willen bevorderen is het tenslotte handig om te weten hoe het er aan toegaat.

Dit rapport is van belang voor iedereen die met kinderen en boeken te maken heeft, professioneel of privé. Er staat veel interessants in. Maar mag ik uw speciale aandacht voor enkele cijfers in het bijzonder?

Bedroevend weinig volwassen mannen hebben deelgenomen aan het onderzoek, zoals u kunt lezen in paragraaf 3.1. Dat hangt ongetwijfeld samen met een ander treurig cijfer dat u vindt in 3.4.2. Vaders lezen veel en veel minder vaak voor dan moeders. Dit zijn hardnekkige cijfers. Maar ik zie kansen voor verbetering. Er verschijnen de laatste jaren meer en meer geweldige kinderboeken vol actie en humor, die ook veel vaders zullen aanspreken. Ik heb goede hoop wanneer de vaders deze boeken ontdekken, ze meer zullen gaan voorlezen. Niet omdat het zou moeten uit emancipatoir oogpunt, of om de een of

andere ontwikkeling van hun kind te bevorderen, maar uit een krachtiger drijfveer: gezond egoïsme. Omdat ze het gewoon heerlijk vinden om te doen.

U zult ook hartverwarmende cijfers aantreffen. Ik wil ze hier niet verklappen, leest u ze zelf in paragraaf 3.4.4. Maar ik kan wel vast zeggen dat inderdaad een spectaculair hoog percentage kinderen het heerlijk vindt om voorgelezen te worden. Lekker snoepen!

Dat geeft de voorleesbevorderaar moed.

Tjibbe Veldkamp

P.S. Let in paragraaf 3.9 ook even op de relatie tussen afstand tot de bibliotheek en frequentie van bibliotheekbezoek. Stof tot nadenken in een tijd van sluiting van bibliotheekfilialen.

1 Inleiding

1.1 Onderzoek naar voorlezen en de effecten van voorlezen op de ontwikkeling van kinderen

Voorlezen wordt in de westerse cultuur beschouwd als een van de belangrijkste activiteiten voor het bevorderen van de taal en cognitieve ontwikkeling van jonge kinderen. Onderzoek heeft aangetoond dat voorlezen aan jonge kinderen een effect heeft op de ontluikende geletterdheid, oftewel de vaardigheden en kennis die kinderen ontwikkelen voordat ze formele instructie krijgen in lezen en schrijven (Lonigan, 2004). Het bevorderen van de ontluikende geletterdheid kan een positief effect hebben op het leren lezen (NICHD Early Child Care Research Network, 2005).

Tijdens het voorlezen leren kinderen letters herkennen, en leren ze begrijpen dat geschreven tekst een representatie is van het gesproken woord. Voorlezen kan kinderen ook leren hoe ze een boek vast moet houden, de pagina moeten omslaan en dat ze bij het begin moeten beginnen (Bus, 2003; Bus, Van IJzendoorn & Pellegrini, 1995; Vivas, 1996; Snow & Ninio, 1986).

Voorlezen heeft eveneens een belangrijk effect op de woordenschatverwerving. Tijdens een voorleesinteractie met een volwassene kunnen kinderen de betekenis van nieuwe woorden leren (Whitehurst, 1994; Whitehurst et al., 1988; Ninio, 1983). Geschreven taal is vaak complexer dan gesproken taal (Sénéchal, LeFevre & Hudson, 1996). Kinderboeken bevatten dan ook 50% moeilijkere woorden dan gesprekken tussen studenten of televisieprogramma's die tijdens primetime worden uitgezonden (Hayes & Ahrens, 1988). Voorlezen stelt kinderen bloot aan dit complexere taalgebruik. Het taalgebruik van volwassenen is vaak moeilijker tijdens voorlezen dan tijdens andere volwassene-kind interacties zoals bijvoorbeeld het bouwen met blokken (Snow, Nathan & Perlmann, 1985). Het voorlezen kan een context creëren die bevorderlijk is voor de taalgroei en tegelijkertijd de verbale interactie vergroten tussen ouder en kind (Vivas, 1996; Wells, 1983).

Wanneer kinderen vanaf jonge leeftijd worden voorgelezen blijven de positieve effecten hiervan in stand tot aan de basisschooljaren (Share, Jorm, Maclean & Matthews, 1984; Snow, Burns & Griffin, 1998; Vivas, 1996). De leeftijd waarop moeders begonnen met voorlezen aan hun kinderen was de beste voorspeller voor de taalvaardigheden van kinderen op latere leeftijd (Debaryshe, 1993). Onderzoek van Raikes et al. (2006) toonde aan dat wanneer moeders regelmatig voorlezen aan hun 1-jarig kind, dit een langetermijneffect had op de taal en cognitieve ontwikkeling van hun kind (Raikes et al., 2006). Waarschijnlijk is variatie in frequentie van voorlezen minder belangrijk dan een geschiedenis van vroeg en regelmatig voorlezen (Debaryshe, 1993).

In een voorleesinteractie lezen ouders of andere voor het kind belangrijke volwassenen voor aan het kind. Deze vroege ouder-kind relatie heeft een belangrijke invloed op de betrokkenheid van het kind bij activiteiten gerelateerd aan geletterdheid (bijv. lezen van boeken, opzeggen van rijmpjes). De interesse van kinderen in boeken en voorlezen is het resultaat van het delen van boeken en verhalen met volwassenen en niet per se een kwestie van temperament of persoonlijkheid van het kind (Bus & De Jong, 2006). Naarmate kinderen meer ervaringen opdoen met boeken en voorlezen leren ze ook beter hoe ze met boeken moeten omgaan (Bus & De Jong, 2006). Aanvankelijk kauwen baby's vaak op boeken of slaan ze erop, maar na verloop van tijd weten kinderen hoe ze een boek moet vasthouden en kunnen ze de bladzijde zelf omslaan.

De volwassene moet als het ware een brug slaan tussen de wereld van het kind en de context van het boek. Dit doen volwassenen door het gebruik van taal, symbolen en het gebruiken van de plaatjes in het boek. Pas wanneer kinderen de schoolleeftijd bereiken lezen moeders meer voor uit de tekst en praten ze minder over de boeken die ze lezen met hun kinderen (Van Kleeck, 2003).

Er zijn verschillende factoren die de ontwikkeling van taal- en geletterdheid van jonge kinderen kunnen beïnvloeden. Het is bekend dat kinderen uit lage inkomensgezinnen minder vaak ontluikende geletterdheidsvaardigheden vertonen zoals het net doen alsof ze lezen en schrijven (Nord, Lennon, Liu & Chandler, 1999). Kinderen uit lage inkomensgezinnen worden minder vaak voorgelezen en blootgesteld aan boeken en andere schrijf- en leesmaterialen (Feitelson & Goldstein, 1986; McCormick & Mason, 1986). Dit kan grote gevolgen hebben voor de taal- en geletterdheidsontwikkeling van kinderen en het leren lezen (Payne, Whitehurst & Angell, 1994).

Recent onderzoek toont aan dat kinderen van laagopgeleide ouders een achterstand op de basisschool in taal (en rekenen) niet meer inhalen aan het einde van de basisschool (Ledoux, Roeleveld, Driessen, Cuppen & Meijer, 2011). Er is een duidelijk verband aangetoond tussen opleiding van de ouders (met name de moeder) en voorleesfrequentie. Moeders die hoger opgeleid zijn lezen vaker voor dan moeders die lager opgeleid zijn (Kuo, Franke, Regalado & Halfon, 2004; Lyytinen, Laakso & Poikkeus, 1998).

Laagopgeleide ouders zouden zich minder bewust kunnen zijn van de positieve effecten van voorlezen op de ontwikkeling van een kind. Ook hebben veel laag opgeleide ouders moeite met lezen en vinden ze het soms niet leuk om voor te lezen. Deze factoren dragen allemaal bij tot een thuisclimaat waar boeken en het geschreven woord geen grote rol spelen. Dit kan nadelige effecten hebben voor kinderen wanneer ze voor het eerst naar de basisschool gaan.

Het is belangrijk voor ouders om de persoonlijke interesses en motieven van kinderen in gedachten te houden wanneer ze proberen kinderen te interesseren in boeken (Baker, Scher & Mackler, 1991; Dickinson & Tabors, 1991). Wanneer de ervaringen van kinderen met boeken en voorlezen plezierig zijn, is de kans groter dat ze een positieve houding ontwikkelen jegens veel en breed voorlezen (Baker, Scher & Mackler, 1991). Kinderen die al vroeg worden voorgelezen zijn vaak geïnteresseerder in lezen op 4- en 5-jarige leeftijd dan kinderen die pas op latere leeftijd (zo rond de 3 jaar) worden voorgelezen (Baker, Scher & Mackler, 1991).

Het voorlezen zelf is niet alleen belangrijk, maar het gaat met name om de conversatie tussen de volwassene en het kind tijdens het voorlezen. De emotionele kwaliteit van de interacties en de discussies rond het voorlezen zijn in principe nog belangrijker dan het voorlezen zelf (Bus, 2003). Alleen een tekst voorlezen is vaak voor jonge kinderen onvoldoende om van een boek te kunnen profiteren. Wanneer ouders ondersteuning bieden tijdens het voorlezen, door bijvoorbeeld te praten over de plaatjes of vragen te stellen, kunnen ze kinderen enthousiast maken over (voor)lezen (Bus, 2003).

Een interactieve voorleesstijl kan een positief effect hebben op de taalontwikkeling van kinderen. Whitehurst en collega's ontwikkelden een voorleesprogramma genaamd *dialogic reading* (manier van interactief voorlezen), om specifiek de taalontwikkeling van jonge kinderen te bevorderen (Arnold, 1994; Whitehurst et al., 1988). Volwassenen leren tijdens het *dialogic reading* speciale technieken die ze kunnen gebruiken tijdens het voorlezen. Deze technieken richten zich op het stellen van vragen, het geven van feedback en het kind de verteller van het verhaal laten worden (Whitehurst et al., 1988). Kinderen van wie de ouders deze training in interactief voorlezen ondergingen hadden betere expressieve taalvaardigheden, gebruikten meer en langere zinnen dan kinderen van wie de ouders geen interactieve voorleesstrategieën gebruikten. De verschillen tussen de twee groepen kinderen bleef bestaan, zelfs 9 maanden na de training (Whitehurst et al., 1988).

Kortom, voorlezen aan (jonge) kinderen, met name op een interactieve wijze, kan de ontluikende geletterdheid en taalontwikkeling van kinderen bevorderen. Voorlezen stimuleert ook de relatie tussen ouder en kind en kan de liefde voor boeken en lezen bevorderen. Dit laatste is waarschijnlijk nog belangrijker dan het bevorderen van bepaalde taal- of geletterdheidvaardigheden.

In het onderzoek dat hier gepresenteerd wordt hebben we gekeken naar voorleesgewoontes van gezinnen met jonge kinderen (0-12 jaar). We vroegen gezinnen niet alleen hoe vaak ze voorlezen maar ook hoe lang, wie de boeken kiest en of ze bepaalde interactieve voorleesstrategieën gebruiken.

Wanneer ouders een positieve houding hebben jegens boeken en voorlezen is de kans ook

groter dat ze deze positieve houding overdragen aan hun kinderen en veel mogelijkheden creëren voor hun kinderen die met geletterdheid te maken hebben (bijv. voorlezen, zingen van rijmpjes). Ouders die voorlezen en praten over boeken stimuleren op deze wijze ook het begrip dat kinderen hebben van de wereld en hun sociale vaardigheden.

Er is weinig onderzoek beschikbaar over de effecten van voorlezen op oudere kinderen die al wel zelf kunnen lezen. Veel leerkrachten op de basisschool lezen nog wel regelmatig voor aan leerlingen die zelf al kunnen lezen. Het voorlezen op school door leerkrachten vergroot de motivatie, de interesse en de betrokkenheid bij leerlingen (Albright, 2005; Albright & Ariail, 2005; Beers, 1990). Veel leerkrachten lezen zelf voor om kinderen te laten zien hoe je zelf goed kan voorlezen met aandacht voor de intonatie, uitspraak e.d. (Albright & Ariail, 2005).

Voorlezen aan oudere kinderen helpt ze om te begrijpen hoe een verhaal in elkaar zit (plot, personages, perspectief etc.) en deze vaardigheden hebben kinderen ook nodig wanneer ze op school verhalen en boeken moeten lezen. Wanneer kinderen wat ouder zijn kunnen ouders hun kinderen tijdens het voorlezen ook wijzen op bepaalde culturele of universele aspecten die terugkomen in verhalen, zoals bepaalde personages uit de geschiedenis (Trelease, 1995).

Vrijwel al het onderzoek naar voorlezen door ouders betreft moeders en er is veel minder bekend over vaders en voorlezen. Onderzoek van Schwartz (2004) liet zien dat moeders meer interactieve voorleesstrategieën, zoals het ingaan op wat het kind zegt, gebruikten dan vaders (Schwartz, 2004). Ander onderzoek (Duursma, 2007) heeft echter aangetoond dat vaders juist vaker met hun kinderen spraken over hoe het boek gerelateerd was aan de belevingswereld van het kind (bijvoorbeeld: 'weet je nog toen wij naar het circus gingen?') (Duursma, 2007).

Omdat vaders vaak minder frequent voorlezen aan hun kinderen is het denkbaar dat ze minder goed weten hoe ze het voorlezen aan kunnen passen aan het begrips- en interesseniveau van hun kind (Bus, Belsky, Van IJzendoorn & Crnic, 1997).

Wanneer jonge kinderen regelmatig worden voorgelezen door hun vaders heeft dit een positief effect op hun taal en geletterdheidontwikkeling (Duursma, 2011). Wanneer vaders zelf lezen heeft dit een positief effect op het leesgedrag van hun kinderen, met name op dat van jongens (Schwartz, 2004).

2 Doel en opzet van het onderzoek

Het doel van dit voorleesonderzoek was om een inventarisatie te maken van voorleesgedrag van gezinnen in Nederland. Er is veel bekend over de positieve effecten van voorlezen, met name wanneer ouders vroeg beginnen met voorlezen. Echter, er is weinig recente informatie over voorleesgedrag onder gezinnen in Nederland. We weten bijvoorbeeld niet hoe frequent ouders voorlezen, wie de boeken uitkiest, waarom ouders voorlezen en of er relaties bestaan tussen de opleiding en het geslacht van de ouders en de voorleesfrequentie.

Het hier gepresenteerde onderzoek naar voorleesgewoontes onder gezinnen in Nederland tracht bij te dragen aan een inventarisatie van voorleesgedrag in Nederland. Deze informatie is essentieel voor professionals en organisaties die werken met ouders en kinderen. Veel van de verzamelde informatie kan gebruikt worden om ouders van advies te voorzien over bijvoorbeeld interactief voorlezen.

Behalve van ouders hebben we ook van kinderen tussen de 8-12 jaar informatie verzameld over (voor)leesgedrag. De informatie van kinderen vormt een goede aanvulling op de verzamelde ouderinformatie. We hebben kinderen onder andere gevraagd naar leesfrequentie, genrevoorkeuren, boekkeuzes en favoriete schrijvers.

Tenslotte hebben we bij een 19-tal ouders interviews afgenomen over voorleesgedrag. Deze interviews vormen een aanvulling op de verzamelde informatie via de oudervragenlijsten.

De interviews geven meer inzicht in hoe ouders over voorlezen denken, wat ze ervan weten en hoe ze dit in de praktijk brengen.

2.1 Werving respondenten

Voor dit onderzoek wilden we een zo representatief mogelijke steekproef nemen van gezinnen met kinderen onder de 13 jaar woonachtig in Nederland. We hebben getracht om zoveel mogelijk gezinnen te werven die verschillen in opleiding van de ouders, aantal en leeftijd in kinderen, geboorteland en woonplaats.

Het doel was om bij 100-150 respondenten een vragenlijst over voorlezen af te nemen. We hebben in totaal 1073 vragenlijsten verstuurd. Uiteindelijk hebben we van 464 ouders een ingevulde vragenlijst ontvangen. Daarnaast wilden we ook bij de oudere kinderen in de steekproef (8-12 jaar) een vragenlijst over (voor)lezen afnemen.

We hebben van 275 kinderen een ingevulde vragenlijst ontvangen.

De vragenlijsten voor ouders bestonden uit 59 vragen. Ouders werd gevraagd naar het aantal kinderen, geslacht en leeftijd van de kinderen. Daarnaast waren er vragen over frequentie en duur van het voorlezen, interactief voorlezen en boekkeuzes.

De kindervragenlijsten bestonden uit 35 vragen. Naast de demografische informatie zoals leeftijd, geslacht e.d. hebben we kinderen gevraagd naar (voor)leesgedrag, boekkeuzes en genres.

De respondenten werden op verschillende manieren geworven. In eerste instantie wilden we via gemeentes respondenten werven om op deze manier een zo representatieve afspiegeling van gezinnen in Nederland te verkrijgen. Gemeentes kunnen immers via de basisadministratie gezinnen selecteren op opleidingsniveau, aantal en leeftijd van de kinderen en geboorteland. We gebruikten hiervoor een lijst gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) met daarin een rangorde van rijkste en armste gemeentes in Nederland (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2008).

Van elke provincie werd een rijke, een arme en een gemeente die tussen rijk en arm viel geselecteerd. In totaal werden er drie gemeentes per provincie benaderd. Voor grotere provincies zoals Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant werden deze aantallen verdubbeld en werden er per provincie 6 gemeentes benaderd. Slechts zes gemeentes reageerden positief op ons verzoek om medewerking. Deze gemeentes ontvingen kant-en-klare pakketten met daarin een oudervragenlijst, een kindervragenlijst voor kinderen van 8-12 jaar en een begeleidende brief met uitleg over het onderzoek.

Gemeentes werd gevraagd om 50 gezinnen uit de gemeentelijke basisadministratie te selecteren die een of meerdere kinderen onder de 12 jaar hadden. We hadden gemeentes gevraagd om de vragenlijsten te lijsten te verspreiden onder ouders die verschilden in opleiding, leeftijd kinderen en geboorteland.

Tenslotte hebben we via een website voor scholen gezinnen geworven. De scholen die reageerden waren erg enthousiast en verspreidden zelf de vragenlijsten op school of zetten een oproep in een schoolnieuwsbrief zodat gezinnen ons direct konden benaderen. We kregen ook veel aanvragen voor de vragenlijsten van logopediepraktijken.

Gezinnen ontvingen een boekenbon van €5 indien ze een ingevulde vragenlijst terugstuurd. De vragenlijsten werden anoniem ingevuld. Ouders vulden op een apart strookje hun adres in voor het ontvangen van de boekenbon. Dit adresstrookje werd na afloop van het onderzoek vernietigd om de anonimiteit van de respondenten te garanderen.

3 Resultaten Oudervragenlijsten

3.1 Kenmerken respondenten

Geslacht

Bijna 90% van de vragenlijsten waren ingevuld door vrouwen en 8% door mannen (voor de overige 2% ontbraken deze gegevens). Ongeveer 82% van de partners was man en 10% vrouw (voor 9% ontbraken deze gegevens).

Thuisituatie

Ongeveer driekwart van de respondenten gaf aan getrouwd te zijn, 15% woonde samen, 3% was gescheiden en 3% alleenstaand.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 39 jaar ($SD=6$). De jongste respondent was 25 en de oudste 72. De gemiddelde leeftijd van de partners ($n=420$) was 41 jaar ($SD=5$) en de jongste was 26 en de oudste 61 jaar.

Opleiding

Iets meer dan een kwart van de respondenten had een hbo-opleiding (28%) en 26% had een mbo opleiding. Rond de 11% had een wo-opleiding (universiteit) afgerond. Rond de 12% had mavo, vmbo of basisonderwijs afgerond. Helaas ontbrak voor 18% van de respondenten het opleidingsniveau. Deze gegevens komen redelijk overeen met die van het CBS voor het gemiddelde opleidingsniveau van Nederlanders tussen de 25-64 jaar. In 2009 had 20% van de Nederlanders een hbo-opleiding, 11% een wo-opleiding. In dit onderzoek waren er minder respondenten met een lagere opleiding vergeleken met het landelijk niveau: 34% heeft een mbo-opleiding en 28% vmbo of basisonderwijs afgerond (ministerie van OCW, 2010). We vroegen respondenten ook naar het opleidingsniveau van de partner. Dit was over het algemeen iets lager dan dat van de respondent. Bijna een derde (29%) van de respondenten had een mbo-opleiding, 22% een hbo- en 10% een wo-opleiding. Rond de 13% had mavo, vmbo of basisonderwijs afgerond.

Kinderen

Het gemiddeld aantal kinderen per gezin was 2 ($SD=1$; $min-max=1-8$). Het oudste kind was 34 jaar (dit gezin had 8 kinderen van wie de jongste 12 was en de oudste 34 jaar) en het jongste een paar maanden. Meer dan 67% gezinnen had tenminste 1 kind onder de 6 jaar. Er waren ongeveer evenveel jongens als meisjes in de steekproef.

Taal

Rond de 77% van de respondenten sprak thuis Nederlands en bijna 9% sprak zowel

Nederlands als een streektaal. Het Nederlands en Fries werd door ongeveer 3% gesproken. Andere talen die thuis werden gesproken waren onder andere Turks (0,4%), Surinaams (0,4%), Spaans (0,4%), Roemeens (0,4%), Frans (0,6%), Duits (0,6%), Arabisch (0,8%) en Kurdisch (0,4%).

Geboorteland en woonplaats

Rond 85% van de respondenten en van de partners was geboren in Nederland. Andere geboortelanden betroffen onder andere Marokko, Roemenië, Turkije, Suriname, Zambia en Zweden.

De respondenten waren afkomstig uit alle twaalf provinciën. De meeste respondenten kwamen uit de Randstad. Tabel 1 laat zien uit welke provinciën de respondenten afkomstig waren.

Tabel 1: Verdeling van respondenten over provinciën

Provincie	Aantal	Percentage
Drenthe	2	0.4%
Flevoland	14	3%
Friesland	35	8%
Gelderland	36	8%
Groningen	21	5%
Limburg	13	3%
Noord-Brabant	49	11%
Noord-Holland	75	16%
Overijssel	67	14%
Utrecht	34	7%
Zeeland	47	10%
Zuid-Holland	70	15%
Onbekend	1	0.2%
Totaal	464	100¹

Werk situatie

Van de respondenten gaf 60% aan in deeltijd te werken en 10% had een volledige baan. Ongeveer 14% was huisvrouw/huisman. Deze cijfers lagen iets anders voor de partners (voor het merendeel mannelijk): 67% van de partners werkte volledig en 13% had een deeltijdbaan. Onder de partners was minder dan 1% huisvrouw/huisman.

¹ Door afronding ligt het percentage iets hoger dan 100.

3.2 Voorleesgedrag

3.2.1 Hoe vaak lezen ouders voor aan hun kinderen?

Respondenten werd gevraagd hoe vaak ze voorlezen. De antwoordcategorieën waren als volgt:

- a elke dag
- b één keer per week
- c twee of drie keer per week
- d één keer in de twee weken
- e één keer per maand
- f een paar keer per jaar
- g nooit.

Van alle respondenten gaf 61% aan elke dag voor te lezen en 21% deed dit twee of drie keer per week. Vijf procent las nooit voor en 4% las een paar keer per jaar voor.

Omdat we verwachtten dat ouders met jonge kinderen vaker zouden voorlezen dan ouders met oudere kinderen hebben we apart gekeken naar de voorleesfrequentie van ouders met tenminste een kind van zes jaar of jonger (voordat kinderen zelf goed kunnen lezen). Het bleek dat ouders van jonge kinderen (6 jaar of jonger) vaker voorlezen dan kinderen van oudere kinderen: 70% gaf aan dagelijks voor te lezen en 20% deed dit twee of drie keer per week. Iets meer dan 2% gaf aan nooit voor te lezen. Een derde van de ouders met kinderen van 6 jaar of ouder gaf aan hun kind nog dagelijks voor te lezen, 16% deed dit elke week en 12%. Slechts 11% deed dit af en toe en 7% nooit. Meer informatie hierover is te vinden in sectie 4.2 van dit rapport. Er was ook een significante relatie tussen voorleesfrequentie en leeftijd van kinderen ($\chi^2(6, N=464), 56, p=.000$).

Omdat ouders vaak aan meerdere kinderen tegelijk voorlezen, hebben we gekeken naar de voorleesfrequentie van ouders en de leeftijd van het jongste kind in het gezin, ervan uitgaand dat jonge kinderen meestal vaker worden voorgelezen. Hieruit bleek dat kinderen onder de 2 jaar het meest werden voorgelezen: 75% werd dagelijks voorgelezen. Bij drie- en vierjarigen lazen bijna driekwart van de ouders nog steeds dagelijks voor. Met de toenemende leeftijd van de kinderen nam de voorleesfrequentie af: van de vijf- en zesjarigen werd 60% dagelijks voorgelezen en van de zeven- en achtjarigen 52%. Voor elf- en twaalfjarigen was die percentage 22%. Bijna één op de vier kinderen van 11 en 12 jaar in dit onderzoek wordt dus nog dagelijks voorgelezen.

Omdat we verwachtten dat de voorleesfrequentie zou afnemen wanneer kinderen zelf leren lezen, hebben we ouders gevraagd of ze nog voorlezen aan hun kinderen van zes jaar of ouder (indien ze deze hadden). Opmerkelijk was dat meer dan een derde van deze ouders

aangaf hun kinderen nog dagelijks voor te lezen, 16% deed dit elke week en 12% soms.

We hebben ouders ook naar hun mening gevraagd naar voorlezen aan oudere kinderen. We vroegen ouders ‘tot welke leeftijd vindt u dat kinderen nog voorgelezen kunnen worden?’. Meer dan de helft van de respondenten (54%) vond dat er geen leeftijdsgrens aan zat en bijna een kwart antwoordde: tot een jaar of 10. Ongeveer 10% van de ouders vond dat kinderen voorgelezen konden worden totdat ze zelf konden lezen en 12% tot aan de middelbare school.

Er was een significante negatieve correlatie tussen het leuk vinden van voorlezen en de vraag ‘tot op welke leeftijd vindt u dat kinderen nog voorgelezen kunnen worden?’ ($r=-0.173$, $p=0.00$). Dit betekent dat ouders die het minder leuk vinden om voor te lezen ook vinden dat oudere kinderen of kinderen die zelf al kunnen lezen niet hoeven worden voorgelezen.

3.2.2 Relaties tussen voorlezen en kenmerken ouders

We hebben ook gekeken naar de relatie tussen ouderkenmerken zoals opleiding, leeftijd en werksituatie en de frequentie van voorlezen. Hieruit bleek dat er een significante correlatie ($r=-0.64$, $p=.001$) was tussen het opleidingsniveau van zowel de respondent als de partner ($r=-0.55$, $p=.003$) en de voorleesfrequentie.² Met andere woorden: hoogopgeleide ouders lezen vaker voor dan laagopgeleide ouders.

Er was ook een significante relatie tussen de leeftijd van de ouders en de voorleesfrequentie ($r=0.19$, $p=.000$). Ouders die wat ouder zijn, lezen vaker voor dan jongere ouders.

Het kan zijn dat wanneer ouders wat ouder zijn, ze meer het belang inzien van voorlezen voor hun kinderen. Ouders van boven de 35 hebben vaak ook iets oudere kinderen en wellicht meer tijd om hun kinderen voor te lezen. We hebben ook afzonderlijk gekeken naar de relatie tussen leeftijd ouders en frequentie van het voorlezen voor ouders met kinderen van 6 jaar of jonger. Ook hier vonden we dat de jonge ouders minder vaak voorlezen dan de oudere ouders. Gebrek aan tijd kan ook een factor zijn die voor ouders met jonge kinderen een grote rol speelt.

We vonden geen verband tussen de werksituatie van zowel respondent als partner en de voorleesfrequentie. Ook tussen de taal die thuis werd gesproken en de voorleesfrequentie zat geen verband.

---

² De correlaties zijn negatief vanwege de codering van de variabelen.

Er was geen verband tussen het geslacht van het kind en voorleesfrequentie. Jongens en meisjes werden dus evenveel voorgelezen.

3.3 Boekbezit

We vroegen ouders hoeveel boeken ze per week voorlazen aan hun kind. Tabel 2 laat zien dat iets minder dan de helft van de ouders aangaf 1-2 boeken per week voor te lezen en een kwart las 2-4 boeken per week voor.

Tabel 2: Hoeveel boeken leest u per week voor?

Aantallen	Frequentie	Percentage
1-2 boeken	208	45
2-4 boeken	110	24
4-6 boeken	45	10
6-8 boeken	30	7
8-10 boeken	14	3
Meer dan 10 boeken	13	3
Ik lees nooit voor.	29	6
Onbekend	15	3
Totaal	464	100 ³

Aangezien prentenboeken minder pagina's hebben en we verwachtten dat ouders met jonge kinderen meer boeken zouden voorlezen, hebben we ook gekeken naar het aantal boeken dat ouders met kinderen jonger dan zeven jaar voorlazen.

Ouders met jonge kinderen lazen inderdaad meer boeken voor: 36% las 1-2 boeken per week, 30% 2-4 en 13% 4-6 boeken per week.

Er werd geen verband gevonden tussen de opleiding van de respondenten en de partner en het aantal boeken dat er per week werd voorgelezen. Er was wel een significante correlatie ($r=0.33$, $p=.00$) tussen voorleesfrequentie en het aantal voorgelezen boeken: ouders die vaker voorlazen lazen ook meer boeken voor.

De beschikbaarheid van boeken in huis kan iets zeggen over de geletterdheidsomgeving en het belang dat er wordt gehecht aan boeken en voorlezen (Neuman, 1999; Smith & Constantino, 1997). We vroegen ouders naar het aantal kinderboeken dat zij in huis hadden. Bijna de helft van de ouders (48%) gaf aan dat ze meer dan 50 kinderboeken in

³ Door afronding ligt het percentage iets hoger dan 100. Dit geldt ook voor alle andere tabellen in dit rapport.

huis hadden (zie ook tabel 3). Waarschijnlijk speelt sociale wenselijkheid hier een rol aangezien deze aantallen erg hoog liggen.

Tabel 3: Hoeveel kinderboeken heeft u thuis?

Aantallen	Frequentie	Percentage
Geen	1	0.2
Minder dan 10	16	3
Tussen 10 en 25	72	16
Tussen 25 en 50	148	32
Meer dan 50	222	48
Onbekend	5	1
Totaal	464	100

Tabel 4 laat zien hoeveel boeken ouders voor zichzelf of hun partner in huis hadden. Over het algemeen hebben ouders minder boeken voor zichzelf dan voor hun kinderen in huis: een kwart van de ouders heeft minder dan 10 boeken in huis terwijl iets meer dan een derde (35%) meer dan 50 boeken heeft.

Tabel 4: Hoeveel boeken heeft u voor uzelf of uw partner in huis?

Aantallen	Frequentie	Percentage
Geen	18	4
Minder dan 10	98	21
Tussen 10 en 25	92	20
Tussen 25 en 50	91	20
Meer dan 50	162	35
Onbekend	3	1
Totaal	464	100

Er was een sterk verband ($r=0.53$, $p=.00$) tussen het aantal kinderboeken en het aantal boeken voor volwassenen dat ouders in huis hadden. Wanneer ouders veel kinderboeken in huis hadden, hadden ze ook veel boeken voor zichzelf in huis. Echter, er was geen significante relatie tussen het aantal kinderboeken in huis en voorleesfrequentie. Er was ook geen significante relatie tussen het aantal boeken voor volwassenen in huis en voorleesfrequentie.

Het aantal boeken in huis (voor zowel kinderen en volwassenen) was wel gerelateerd ($r=0.30$, $p=.00$) aan de opleiding van de ouders. Zoals verwacht hadden ouders die hoger opgeleid waren ook meer boeken in huis. Hoogopgeleide ouders beschikken over meer inkomen om boeken aan te schaffen en hechten waarschijnlijk ook meer waarde aan het lezen van boeken en het aanbieden van een geletterde omgeving aan hun kinderen.

3.4 Voorleesgedrag

3.4.1 *Op welke plek wordt er voorgelezen?*

We vroegen ouders ook waar ze de kinderen het meest voorlazen. Ongeveer 60% van de ouders gaf aan de kinderen op meerdere plekken in huis voor te lezen (bijv. zowel huiskamer als slaapkamer). Iets minder dan 30% van de ouders gaf aan in de slaapkamer van het kind voor te lezen. Dit betekent waarschijnlijk dat veel kinderen 's avonds voor het slapen gaan worden voorgelezen en er een min of meer vast voorleesritueel is.

Dit werd bevestigd toen we vroegen of ouders een vast moment hadden om voor te lezen. Rond de 38% had elke dag een vast moment om voor te lezen en een kwart had elke dag een vast moment en ook één of meerdere niet vaste momenten. Iets meer dan 10% van de ouders gaf aan geen vast moment te hebben om voor te lezen. De meeste ouders gaven aan 's avonds voor het slapen gaan voor te lezen. Ook 's middags werd genoemd als vast voorleesmoment.

3.4.2 *Voorlezen door anderen*

We vroegen ouders ook of er weleens iemand anders, behalve zichzelf, aan hun kinderen voorlas. Rond de 85% van de ouders gaf aan dat hun kinderen ook weleens door anderen werden voorgelezen. Bijna 70% van de respondenten (n=313) gaf aan dat de vader ook weleens voorlas aan de kinderen. Oma's werden ook frequent genoemd als voorlezers (60%) en in mindere mate opa's (30%).

De moeder bleek echter toch de meest frequente voorlezer: 65% van de respondenten gaf aan dat moeder het meeste voorlas. Slechts 8% van de vaders is de primaire voorlezer. Echter 17% van de respondenten gaf aan dat zowel vader en moeder beide even vaak voorlazen. Dit betekent dus dat tenminste een kwart van de vaders in deze steekproef regelmatig voorleest.

3.4.3 *In welke taal wordt er voorgelezen?*

We vroegen ouders eveneens in welke taal zij het meeste voorlazen: 87% van de ouders gaf aan in het Nederlands voor te lezen en bijna 4% las voor in zowel het Nederlands als het Fries. Bijna 2% las voor in zowel het Engels als het Nederlands. Een enkeling gaf ook aan voor te lezen in een niet-westerse taal zoals Chinees (0,2%) of Arabisch (0,4%).

3.4.4 *Plezier in het voorlezen*

We vroegen ouders of hun kinderen het leuk vonden om voorgelezen te worden. Bijna

90% van de ouders gaf aan dat hun kind het leuk vond, 6% zei dat het kind het soms leuk vindt en minder dan 0.5% zei dat hun kind het niet leuk vond.

Aandachtig luisteren, reageren, enthousiasme, het genieten van het verhaal waren veelgenoemde antwoorden die ouders gaven op de vraag waaraan ze konden merken dat hun kind het leuk vond om te worden voorgelezen.

Meer dan driekwart van de ouders (76%) gaf ook aan voorlezen leuk te vinden. Slechts 6 respondenten gaven aan voorlezen niet leuk te vinden en 20% zei het soms wel en soms niet leuk te vinden. Gebrek aan tijd of te moe zijn waren de voornaamste redenen die ouders gaven voor het niet leuk vinden van voorlezen. Op 6% na, vroegen alle kinderen weleens aan hun ouders om voorgelezen te worden: 28% deed dit altijd, 41% vaak en 23% soms. Dit geeft ook aan dat de kinderen in deze steekproef een positieve houding hebben jegens lezen.

3.4.5 Hoe wordt er voorgelezen?

Ouders werd ook gevraagd of ze het boek meestal in één keer voorlezen of een paar bladzijdes per keer voorlezen. Meer dan de helft van de ouders (56%) gaf aan dat dit van het boek afhing terwijl 32% meestal een paar bladzijdes per keer las. Acht procent gaf aan het boek in één keer uit te lezen.

We hadden verwacht dat ouders van jonge kinderen vaker het boek in één keer zouden uitlezen, aangezien boeken voor jonge kinderen vaak minder tekst hebben. Echter, dit bleek niet helemaal het geval. Van de respondenten met kinderen onder de 6 jaar gaf 12% aan het boek in een keer te lezen, 20% las een paar bladzijdes per keer en 65% gaf aan dat dit van het boek afhing.

3.4.6 Duur van het voorlezen

Ouders werd ook gevraagd naar de duur van het voorlezen. Bijna 40% van de ouders las tussen de 5-10 minuten voor en nog eens 40% las tussen de 10-15 minuten voor. Rond de 11% las tussen de 15-20 minuten voor. Er waren weinig ouders die meer 30 minuten voorlezen. De jonge kinderen werden iets minder lang voorgelezen: 45% tussen de 5-10 minuten en 37% tussen de 10-15 minuten (vs. 36% en 42% voor gezinnen met kinderen > 6 jaar). Er waren echter weinig verschillen tussen de duur van het voorlezen tussen oudere en jongere kinderen. Jongere kinderen werden dus niet per se korter voorgelezen dan oudere kinderen.

3.4.7 Interactief voorlezen

Omdat niet alleen voorleesfrequentie belangrijk is, maar met name de manier waarop er wordt voorgelezen bij kan dragen aan de taalontwikkeling van kinderen hebben we ouders ook gevraagd naar het gebruik van bepaalde wijzen van interactief voorlezen. We hebben ouders acht uitspraken voorgelegd over interactief voorlezen en hen gevraagd hoe vaak ze deze strategieën gebruikten. De antwoordcategorieën waren als volgt: a) altijd b) vaak c) soms d) nooit e) ik lees nooit voor. De acht uitspraken bestonden uit:

- 1 Voor het lezen bekijken we samen het boek.
- 2 Tijdens het voorlezen wijs ik plaatjes aan.
- 3 Tijdens het voorlezen laat ik mijn kind(eren) de plaatjes aanwijzen.
- 4 Tijdens het voorlezen praten we samen over het verhaaltje of de plaatjes.
- 5 Tijdens het voorlezen stel ik vragen aan mijn kind(eren) over het verhaal of de plaatjes.
- 6 Mijn kind(eren) reageert/reageren op het verhaal of de plaatjes tijdens het voorlezen.
- 7 Mijn kind(eren) reageert/reageren op mij tijdens het voorlezen (bijvoorbeeld op een opmerking die ik maak tijdens het voorlezen).
- 8 Na het voorlezen praten we nog even na over het verhaal.

We hebben de resultaten geanalyseerd voor alle ouders en apart voor ouders met jonge kinderen (0-6 jaar). Tabel 5 laat de resultaten zien voor alle ouders.

Tabel 5: Resultaten interactief voorlezen alle ouders (n=464)

	Altijd	Vaak	Soms	Nooit	Ik lees nooit voor	Onbekend
We bekijken het boek.	17%	29%	43%	7%	3%	1%
Ik wijs plaatjes aan.	33%	36%	24%	3%	3%	1%
Ik laat mijn kind plaatjes aanwijzen.	13%	33%	41%	9%	3%	1%
We praten over het verhaal/de plaatjes.	20%	37%	36%	3%	3%	1%
Ik stel vragen over het verhaal/de plaatjes.	9%	31%	50%	6%	3%	1%

Mijn kind reageert op het verhaal/de plaatjes.	27%	48%	19%	2%	3%	1%
Mijn kind reageert op mij.	16%	42%	35%	3%	3%	1%
We praten na over het verhaal.	6%	24%	60%	6%	3%	1%

De meeste ouders gebruiken wel één of meerder vormen van interactief voorlezen. Met name het aanwijzen van de plaatjes komt vaak voor, evenals het praten over het verhaal of de plaatjes. Het napraten over het boek of het vragen stellen over het verhaal of de plaatjes komt minder vaak voor.

De resultaten voor ouders met jonge kinderen verschilden weinig van die van alle ouders (zie ook tabel 6). Ouders met jonge kinderen gaven vaker aan dat het kind altijd op het verhaal reageerden (37% vs. 27%).

Tabel 6: Resultaten interactief voorlezen ouders met kinderen 6 jaar en jonger (n=142)

	Altijd	Vaak	Soms	Nooit	Ik lees nooit voor
We bekijken het boek.	20%	31%	41%	7%	1%
Ik wijs plaatjes aan.	34%	46%	19%	0.5%	0.5%
Ik laat mijn kind plaatjes aanwijzen.	17%	41%	38%	3%	1%
We praten over het verhaal/de plaatjes.	21%	45%	30%	3%	1%
Ik stel vragen over het verhaal/de plaatjes.	11%	44%	42%	2%	1%
Mijn kind reageert op het verhaal/de plaatjes.	37%	49%	13%	0%	1%

Mijn kind reageert op mij.	18%	51%	29%	1%	1%
We praten na over het verhaal.	5%	22%	66%	7%	1%

We hebben ook gekeken of er een relatie was tussen voorleesfrequentie en interactief voorlezen. Er bleek een duidelijke positieve correlatie te bestaan tussen frequentie van voorlezen en interactief voorlezen. Alle acht vragen over interactief voorlezen waren positief gecorreleerd (r rond de 0.30-0.40, $p=0.05$) met frequentie van voorlezen. Ouders die frequent voorlezen, gebruiken ook meer interactieve voorleestechnieken.

Er was eveneens een significante correlatie tussen de opleiding van de respondent (en de partner) en een drietal wijzen van interactief voorlezen. Wanneer respondenten lager opgeleid waren, wezen ze vaker de plaatjes aan ($r=-0.13$, $p=0.05$), reageerden ze vaker op het verhaal of de plaatjes tijdens het verhaal ($r=-0.16$, $p=0.03$) en reageerden hun kinderen vaker op hen ($r=-0.20$, $p=0.00$). Deze manieren van interactief voorlezen zijn min of meer spontaan en wat minder complex dan bijvoorbeeld het stellen van bepaalde vragen over het verhaal. Het is dan ook denkbaar dat deze wijzen van voorlezen vaker voorkomen bij mensen met een lagere opleiding, aangezien onderzoek heeft aangetoond dat deze groep minder vaak vragen stelt tijdens het voorlezen en zich meer richt op het aanwijzen van de plaatjes en het lezen van de tekst (Fletcher & Reese, 2005; Leseman & de Jong, 1998; Reese, Cox, Harte & McAnally, 2003).

3.5 Het kiezen van boeken

Aangezien we benieuwd waren wie meestal de boeken uitkiest voor het voorlezen hebben we ouders daar ook een paar vragen over gesteld. Allereerst hebben we ouders gevraagd wie meestal het boek uitkiest voor het voorlezen. De meeste ouders laten dit over aan het kind of doen het samen met hun kind: 28% gaf aan dat het kind het boek uitkoos, 30% zei dat ze dit samen met het kind deden en 37% gaf aan dat de ene keer het kind dit deed en de andere keer zichzelf. Slechts 2% van de ouders gaf aan het boek zelf uit te kiezen.

3.6 Wanneer beginnen met voorlezen?

Onderzoek heeft laten zien dat wanneer ouders vroeg beginnen met voorlezen, ze ook regelmatig voorlezen en het een sterker effect heeft op de taalontwikkeling van kinderen (Debaryshe, 1993; Raikes et al., 2006). Bijna 68% van de respondenten gaf aan te zijn begonnen met voorlezen voor het eerste levensjaar van het kind. Een derde van de ouders

begon met voorlezen toen het kind jonger dan 6 maanden was. Rond de 20% gaf aan te zijn begonnen met voorlezen tussen de 12 en 18 maanden en 8% toen het kind tussen de 1,5 en 2 jaar was.

3.7 Voorkeur voor genres

Ouders werd ook gevraagd naar de voorkeur van hun kinderen voor bepaalde boeken. Boeken over dieren waren het populairst: bijna 80% van de ouders gaf aan dat hun kinderen graag uit boeken over dieren werden voorgelezen. Boeken over mensen en/of kinderen waren eveneens populair: 69% van de kinderen gaf hier de voorkeur aan (volgens de ouders). Andere populaire genres waren: avonturenboeken (60%), sprookjesboeken (61%). Iets minder populaire genres waren stripboeken (19%), griezelboeken (16%), informatieve boeken over dieren (35%), boeken over de natuur (28%), en boeken met gedichten (18%).

3.8 Bibliotheekbezoek

Van alle respondenten gaf 61% aan lid te zijn van de bibliotheek en 88% van hun kinderen was lid van de bibliotheek. Deze percentages liggen hoger dan gemiddeld. In Nederland is ongeveer een kwart van de bevolking lid van de bibliotheek (Huysmans & Hillebrink, 2008). De helft van deze leners vallen onder 'jeugd' en de andere helft onder volwassenen. Van deze leden leent 35% 'weleens' een boek, en 25% heeft de afgelopen maand materialen van de bibliotheek geleend. Scholieren, met name op de basisschool, zijn de grootste bibliotheekgebruikers (Huysmans & Hillebrink, 2008). Het merendeel van de ouders in dit onderzoek gaf aan een of meerdere keren per maand naar de bibliotheek te gaan (zie ook tabel 7). Er was ook een correlatie tussen het lidmaatschap van ouders van de bibliotheek en van kinderen ($r=0.40$, $p=0.00$). Wanneer ouders lid waren van de bibliotheek waren kinderen ook vaak lid.

Er was ook een verband tussen bibliotheek lidmaatschap voor ouders en boekbezit. Ouders gingen vaker met hun kind naar de bibliotheek wanneer er in huis weinig boeken aanwezig waren voor henzelf of voor hun kinderen ($r=-0.11$, $p=0.2$; $r=-0.19$, $p=0.02$). Eveneens was er een relatie tussen de opleiding van ouders en lidmaatschap van de bibliotheek: hoger opgeleide ouders zijn minder vaak lid van de bibliotheek ($r=-0.17$, $p=0.00$).

Tabel 7: Hoe vaak gaat u met uw kinderen naar de bibliotheek?

	Frequentie	Percentage
Een paar keer per week	5	1%
1 keer per week	28	6%
1 keer per twee weken	88	19%
Een paar keer per maand	185	40%
Een paar keer per jaar	92	20%
Nooit	60	13%
Onbekend	6	1%
Totaal	464	100%

3.8.1 Afstand tot bibliotheek

Omdat te verwachten valt dat wanneer mensen dichterbij een bibliotheek wonen, ze deze wellicht vaker zullen bezoeken hebben we ook gevraagd hoe ver de bibliotheek van hun huis is. Tabel 8 geeft dat meer dan 80% van de families binnen een straal van 5 km van een bibliotheek woont. Een derde van de gezinnen woont zelfs binnen 1 km van de bibliotheek.

Slechts 2% woont verder dan 10 kilometer van de bibliotheek.

Tabel 8: Hoe ver is de bibliotheek van uw huis?

	Frequentie	Percentage
Minder dan 1 km	151	32%
Tussen de 2-5 km	247	53%
Tussen de 5 en 10 km	42	9%
Verder dan 10 km	8	2%
Dat weet ik niet.	8	2%
Onbekend	8	2%
Totaal	464	100

Mensen die dichterbij de bibliotheek wonen, bezoeken deze ook vaker ($r=0.12$, $p=0.01$).

Omdat bibliotheeklidmaatschap en bibliotheekbezoek nog niet garandeert dat ouders ook daadwerkelijk boeken lenen bij de bibliotheek hebben we ook gevraagd hoe vaak ouders een boek lenen voor hun kind bij de bibliotheek.

Meer dan de helft van de ouders (55%) gaf aan één keer per maand een boek te lenen van de bibliotheek, 15% leende één keer per week een boek, 12% één keer per halfjaar en 14% leende nooit een boek. Er was een zeer sterk verband tussen de frequentie van het bibliotheekbezoek en het lenen van boeken voor kinderen ($r=0.75$, $p=0.000$). Dit betekent

dat ouders naar de bibliotheek gaan om boeken voor hun kinderen te halen, en niet om bijvoorbeeld alleen boeken of andere materialen voor zichzelf te halen of om bijvoorbeeld het internet te gebruiken of andere activiteiten bij te wonen in de bibliotheek.

Opnieuw was er een negatieve correlatie tussen leengedrag en opleiding: ouders die hoger opgeleid zijn lenen minder vaak boeken voor hun kinderen dan lager opgeleide ouders ($r=-0.15$, $p=0.00$). Zoals al eerder vermeld hebben hoog opgeleide ouders meer boeken in huis en is dit waarschijnlijk de reden dat ze minder vaak de bibliotheek bezoeken om boeken te halen voor hun kinderen.

3.9 Het verkrijgen van kinderboeken

Bijna 80% van de respondenten gaf aan boeken voor hun kinderen via de bibliotheek te verkrijgen. Ongeveer driekwart deed dit ook via de boekhandel. Familie of vrienden waren ook populaire bronnen voor het verkrijgen van boeken (52%), evenals tweedehands markten of vlooiemarkten (41%). Een derde van de respondenten verkreeg ook kinderboeken via het internet.

3.9.1 Hoe vaak kopen ouders een boek voor hun kind?

Tabel 9 geeft aan hoe vaak ouders een boek kopen voor hun kind. Bijna de helft van de ouders koopt een boek per zes maanden voor hun kind en 48% koopt een boek per halfjaar.

Alhoewel ouders over het algemeen niet frequent een boek kopen voor hun kind, zorgen ouders er wel voor dat ze op andere manieren aan boeken voor hun kinderen komen. De meeste ouders lenen dan ook boeken voor hun kinderen van de bibliotheek of verkrijgen ze via familie, vrienden of rommelmarkten.

Tabel 9: Hoe vaak koopt u een boek voor uw kind?

	Frequentie	Percentage
1 boek per week	2	1%
1 boek per maand	139	30%
1 boek per halfjaar	223	48%
1 boek per jaar	62	13%
Ik koop nooit boeken voor mijn kind.	20	4%
Onbekend	18	4%
Totaal	464	100

3.9.2 Wie zoekt de boeken uit?

We vroegen ouders wie het boek kiest wanneer ze een boek meenemen voor hun kind uit de winkel of de bibliotheek. Het merendeel van de ouders (83%) gaf aan dat zijzelf het boek uitkozen. Een kwart van de ouders gaf aan dat hun partner dit deed en 84% zei dat kinderen zelf de boeken uitkozen (respondenten konden meerdere antwoorden kiezen). Andere familieleden zoals broers of zussen of opa's en oma's hadden weinig invloed op de boekkeuze.

We hebben ouders ook gevraagd waar ze op letten wanneer ze boeken voor hun kinderen kiezen. Als belangrijkste criterium noemden ouders of het boek wel geschikt was voor de leeftijd van het kind (83%). Ouders letten er ook op of het een leuk verhaal was (73%), het boek geschikt was voor het kind (69%) en of het een leuk onderwerp was voor het kind (63%). Op factoren zoals het taalgebruik in het boek (bijvoorbeeld: is het niet te moeilijk voor het kind) werd minder gelet door ouders (36%), evenals het feit of het een boek betrof van een bekende schrijver (17%) of illustrator (7%), of het boek had een prijs gewonnen (14%). De prijs van een boek telde voor ongeveer een kwart van de respondenten zwaarder mee (24%) evenals het feit dat het door iemand anders was aangeraden (34%).

4 Resultaten Kindervragenlijsten

4.1 Kenmerken kinderen

In totaal hebben 275 kinderen tussen de 6 en 15 jaar de vragenlijst ingevuld (de vragenlijst was bedoeld voor kinderen tussen 8-12 jaar). Van deze 275 waren 157 meisjes (58%) en 116 jongens (42%). De gemiddelde leeftijd van de kinderen was negen jaar. De jongste was 6 en de oudste was 15 jaar.

Tabel 10 geeft de verdeling van de kinderen over de groepen op de basisschool aan. Een kwart van de kinderen zit in groep zes, 18% in groep vijf en 17% in groep zeven.

Tabel 10: Verdeling kinderen over basisschoolgroepen

Groep	Frequentie	Percentage
2	3	1%
3	7	3%
4	42	15%
5	49	18%
6	69	25%
7	46	17%
8	37	14%
Onbekend	22	8%
Totaal	275	100%

Op 24 na, hadden alle kinderen tenminste één of meer broers of zussen. Ongeveer 45% van de kinderen had tenminste een broer of een zus. De jongste broer/zus was een paar maanden en de oudste 36 jaar.

Tabel 11 laat zien uit welke provinciën de kinderen komen.

Tabel 11: Verdeling kinderen over provinciën

Provincie	Frequentie	Percentage
Drenthe	2	0.7%
Flevoland	12	4%
Friesland	2	0.7%
Gelderland	17	6%
Groningen	18	7%
Limburg	13	5%
Noord Brabant	37	14%
Noord-Holland	42	15%
Overijssel	29	11%

Utrecht	19	7%
Zeeland	29	11%
Zuid-Holland	53	19%
Onbekend	2	0.7%
Totaal	275	100%

De meeste kinderen (bijna 20%) kwamen uit Zuid-Holland. Opmerkelijk was ook dat meer dan 10% van de kinderen uit Zeeland kwam. Er kwamen weinig kinderen uit Friesland en Drenthe. Deze gegevens kwamen overeen met die van de ouders. Dit was te verwachten aangezien de meeste kinderen via de ouders werden geworven.

4.2 Voorleesgedrag

We hebben kinderen gevraagd of ze thuis werden voorgelezen (via de kindervragenlijsten). Bijna driekwart van de kinderen gaf aan dat ze thuis werden voorgelezen (74%). Er was wel een significante relatie tussen de leeftijd van de kinderen en het feit of ze thuis wel/niet werden voorgelezen ($r=0.36$, $p=0.00$). Oudere kinderen werden minder vaak voorgelezen dan jongere kinderen. Deze resultaten kwamen overeen met de antwoorden verkregen van de ouders.

Tabel 12 laat de voorleesfrequenties per leeftijd van de kinderen zien zoals gerapporteerd door de kinderen zelf. Hieruit valt ook weer te zien dat de jongere kinderen (6-8 jaar) vaker worden voorgelezen dan de oudere kinderen (9 jaar en ouder): 56% van de 6-jarigen geeft aan nog elke dag te worden voorgelezen en 44% een paar keer per week. Rond een jaar of 9 neemt het dagelijks voorlezen wat af (32%) maar nog steeds wordt 40% van de 9-jarigen een paar keer per week voorgelezen.

Tabel 12: Voorleesgedrag ouders aan kinderen 6-15 jaar (volgens kinderen)

Leeftijd kind	Elke dag	Een paar keer per week	Een paar keer per maand	Een paar keer per jaar	Totaal
6 jaar	56%	44%	0%	0%	100% (n=9)
7 jaar	42%	37%	16%	5%	100%(n=19)
8 jaar	45%	36%	15%	4%	100%(n=47)
9 jaar	32%	40%	13%	15%	100%(n=60)
10 jaar	30%	30%	27%	13%	100%(n=40)
11 jaar	39%	30%	18%	13%	100%(n=23)
12 jaar	13%	25%	37%	25%	100%(n=8)
13 jaar	0%	100%	0%	0%	100% (n=1)
15 jaar	100%	0%	0%	0%	100%(n=1)

4.2.1 Primaire voorleesouder

Bijna driekwart van de kinderen (72%) gaf aan te worden voorgelezen door de moeder en rond de 47% werd ook voorgelezen door vader. Oma werd ook genoemd als een voorlezer (21%), evenals opa (8%), broers (6%) en zussen (8%).

We vroegen kinderen of ze, behalve door hun ouders, ook weleens door anderen werden voorgelezen. Meer dan de helft van de kinderen (61%) werd weleens door iemand anders dan hun ouders voorgelezen. De meeste kinderen werden door hun oma voorgelezen (40%), daarna komen opa's (18%), zussen (16%) en broers (14%).

4.2.2 Plezier in voorlezen

Bijna driekwart van de kinderen vond het leuk om te worden voorgelezen (74%) en slechts 10 kinderen gaven aan het niet leuk te vinden om te worden voorgelezen. Helaas ontbraken van 23% (n=63) van de kinderen de antwoorden op deze vraag.

We vroegen kinderen ook wat ze leuk vonden aan voorgelezen te worden. Veel kinderen gaven aan dat ze het spannender of leuker vonden om voorgelezen te worden dan om zelf te lezen. Kinderen zeiden het gezellig te vinden om voorgelezen te worden en ook de stemmetjes die de voorlezer gebruikte vonden ze erg leuk. Echter, sommige kinderen vonden het gebruik van stemmetjes juist niet leuk of lazen liever zelf.

4.2.3 Zelf lezen

Tabel 13 geeft aan hoe vaak kinderen zelf thuis een boek lezen. Hieruit valt af te lezen dat bijna de helft van de kinderen zelf dagelijks leest en een derde doet dat een paar keer in de week. Zelf een boek lezen was dus een geliefde activiteit onder de kinderen in dit onderzoek.

Tabel 13: Frequentie lezen onder kinderen

	Frequentie	Percentage
Elke dag	133	48%
Een paar keer per week	94	34%
Een paar keer per maand	18	7%
Heel af en toe	24	9%
Nooit	5	2%
Onbekend	1	0.4%
Totaal	275	100

Tabel 14 laat het verschil tussen jongens en meisjes zien in leesfrequentie. Hieruit is op te maken dat meisjes vaker thuis een boek lezen dan jongens: 54% vs. 42%. Zestien procent van de jongens geeft ook aan slechts heel af en toe een boek te lezen, terwijl slechts 4% van de meisjes dit doet.

Tabel 14: Leesfrequentie naar geslacht

	Jongen (n=115)	Meisje (n=157)
Elke dag	42%	54%
Een paar keer per week	33%	36%
Een paar keer per maand	7%	5%
Heel af en toe	16%	4%
Nooit	2%	1%
Totaal	100%	100%

Tabel 15 geeft een overzicht van leesfrequentie naar leeftijd. Het is opmerkelijk om te zien dat de leesfrequentie van zes naar zeven jaar bijna verdubbeld (van 37% naar 67%) maar dan geleidelijk weer afneemt tot rond de 50%. Van de 12-jarigen leest meer dan de helft elke dag en 25% een paar keer per week.

Tabel 15: Leesfrequentie naar leeftijd (n=275)

Leeftijd	Elke dag	Een paar keer per week	Een paar keer per maand	Heel af en toe	Nooit	Totaal
6 jaar	37%	27%	9%	18%	9%	100%(n=11)
7 jaar	67%	19%	5%	9%	0%	100%(n=21)
8 jaar	51%	37%	6%	6%	0%	100%(n=49)
9 jaar	48%	40%	4%	7%	1%	100%(n=73)
10 jaar	46%	35%	10%	6%	4%	100%(n=52)
11 jaar	49%	32%	5%	12%	2%	100%(n=41)
12 jaar	55%	25%	5%	15%	0%	100%(n=20)
13 jaar	0%	0%	0%	100%	0%	100%(n=1)
15 jaar	0%	100%	0%	0%	0%	100%(n=1)

4.2.4 Duur van lezen per keer

Vervolgens vroegen we kinderen hoe lang ze gemiddeld lezen wanneer ze zelf een boek lezen. Tabel 16 laat zien dat meer dan een derde van de kinderen tussen de 10-15 minuten leest en een kwart tussen de 15-20 minuten. Opmerkelijk was ook dat 22% van de kinderen meer dan 30 minuten leest. Oudere kinderen lezen wel langer dan jongere kinderen maar er was geen significante relatie tussen leeftijd en duur van het lezen.

Tabel 16: Hoe lang lees je gemiddeld?

	Frequentie	Percentage
Minder dan 10 minuten	16	6%
Tussen de 10-15 minuten	87	32%
Tussen de 15-20 minuten	67	24%
Tussen de 20-30 minuten	41	15%
Meer dan 30 minuten	61	22%
Nooit	2	0.7%
Onbekend	1	0.4%
Totaal	275	100

4.2.5 Waar lezen kinderen?

We hebben kinderen ook gevraagd op welke plek ze meestal lezen. Het merendeel van de kinderen gaf aan op hun kamer te lezen (82%). Daarnaast was de huiskamer (41%) een populaire plaats om zelf te lezen.

4.2.6 Plezier in lezen

Meer dan 70% van de kinderen gaf aan lezen leuk te vinden. Meer dan een kwart, 26%, vond lezen soms leuk en 2% gaf aan lezen niet leuk te vinden.

Kinderen gaven uiteenlopende redenen voor het leuk vinden van lezen, echter spanning en fantasie werden frequent genoemd als redenen voor plezier in het lezen.

Tabel 17 laat het plezier in lezen zien gesplitst naar leeftijd. Wanneer kinderen net leren lezen, rond de 6 jaar, ligt het leesplezier rond de 70% en een jaar later ligt het al op 91%. Echter, voor kinderen ouder dan 7 jaar fluctueert het leesplezier nogal tussen de 8-12 jaar.

Tabel 17: Vind je lezen leuk (naar leeftijd kind)?

Leeftijd kind	Ja	Nee	Soms
6 jaar (n=10)	70%	0%	30%
7 jaar (n=21)	91%	0%	10%
8 jaar (n=49)	65%	2%	33%
9 jaar (n=73)	53%	1%	19%
10 jaar (n=52)	73%	2%	13%
11 jaar (n=42)	69%	5%	26%
12 jaar (n=20)	80%	5%	15%
13 jaar (n=1)	0%	0%	100%
15 jaar (n=1)	100%	0%	0%
Onbekend	80%	0%	20%

Tabel 18 laat het leesplezier zien van jongens en meisjes. Meisjes vinden lezen beduidend leuker dan jongens: 80% van de meisjes geeft aan lezen leuk te vinden tegenover 63% van de jongens. Minder dan een kwart van de meisjes vinden lezen soms leuk terwijl meer dan een derde van de jongens lezen soms leuk vindt.

Tabel 18: Vind je lezen leuk (naar geslacht kind)? (n=272)

	Ja	Nee	Soms	Totaal
Jongens	63%	4%	33%	100%(n=115)
Meisje	80%	0.6%	19%	100%(n=157)

4.3 Voorkeuren voor genres en auteurs

4.3.1 Voorkeur voor genres

We vroegen kinderen wat voor soort boeken zij bij voorkeur lezen. Hierbij onderscheidden we rond de 20 genres die varieerden van avonturenboeken, sprookjes, gedichten, stripboeken, boeken over natuur, dieren etc. Het populairst waren avonturenboeken met 72%. Daarnaast waren stripverhalen (57%), verhalen over dieren (42%), tijdschriften (39%), verhalen over kinderen (38%), griezelverhalen (35%), boeken over de natuur (30%) en informatieve boeken over dieren (30%) populair. Genres die minder vaak genoemd werden waren boeken over sport (22%), geschiedenis (20%), sprookjes (19%), gedichten (16%) en boeken over techniek (15%) (meerdere antwoorden waren mogelijk).

4.3.2 Verschillen in voorkeuren tussen oudere en jongere kinderen

Oudere kinderen lezen vaker griezelverhalen, avonturenboeken en stripverhalen terwijl jonge kinderen de voorkeur gaven aan sprookjes, verhalen over dieren of over de natuur. Onder de liefhebbers van gedichten, lezen kinderen van negen jaar deze het meest. Deze leeftijdsgroep had ook een voorkeur voor boeken over dieren en de natuur.

4.3.3 Verschillen in voorkeuren tussen jongens en meisjes

We hebben ook gekeken of er verschillen in voorkeuren waren tussen jongens en meisjes. Opmerkelijk was dat iets meer meisjes (n=103) dan jongens (n=94) aangaven graag avonturenboeken te lezen. Sprookjesboeken waren populairder onder meisjes (n=43 vs. n=10) en evenveel meisjes als jongens gaven aan van stripverhalen (n=78) en van griezelboeken (n=50) te houden. Meer dan twee keer zoveel meisjes (n=72) als jongens (n=32) gaven aan van verhalen over kinderen te houden en vier keer zoveel meisjes (n=35) als jongens (n=8) gaven aan van gedichten te houden. Meisjes gaven ook meer de voorkeur

aan verhalen over dieren (n=77 vs. n=40). Jongens vonden informatieve boeken over dieren leuker (n=35 vs. n=48). Meisjes lazen minder vaak over techniek (n=10 vs. n=30) en sport (n=25 vs. n=35), maar bij dit laatste genre waren de verschillen niet erg groot.

4.3.4 Favoriete auteurs

Kinderen werden ook gevraagd naar hun favoriete auteur. Auteurs die frequent werden genoemd waren Carry Slee, Francine Oomen, Geronimo Stilton, Paul van Loon, Jacques Vriens, maar ook oudere, inmiddels overleden auteurs zoals Annie M.G. Schmidt en Roald Dahl.

4.4 Boekkeuze

4.4.1 Wie kiest de boeken?

Vrijwel alle kinderen kiezen zelf hun boeken (98%). Moeders hebben vaak ook wat te zeggen over de boekkeuze (56%) en vaders in veel mindere mate (17%).

4.4.2 Praten over boeken

We vroegen kinderen ook of ze weleens met hun vrienden of vriendinnen over boeken praatten. Rond de 41% gaf aan soms over boeken te praten, 31% deed dit heel af en toe, 23% nooit en 5% heel vaak.

4.4.3 Aanraden boeken en opvolgen suggesties

Kinderen werd ook weleens een boek aangeraden door iemand (71%). Moeders raadden het vaakst een boek aan (55%), daarna kwam een vriendin (34%) en de juf op school (30%). Ongeveer 22% van de vaders raadde weleens een boek aan en 16% werd weleens een boek aangeraden voor een vriend.

De meeste kinderen die wel eens een boek aangeraden kregen, lazen dan ook daadwerkelijk het boek: 49% van de kinderen zei weleens een boek te lezen dat iemand anders hem/haar had aangeraden en 35% deed dit soms. Slechts 15% las nooit een boek dat iemand anders hem/haar aanraadde.

4.5 Bibliotheekbezoek

Op 16 kinderen na waren alle kinderen in dit onderzoek lid van de bibliotheek.

Tabel 19: Hoe vaak ga je naar de bibliotheek om boeken te lenen?

	Frequentie	Percentage
Een paar keer per week	5	2%
1 keer per week	35	13%
Een paar keer per maand	164	60%
Een paar keer per jaar	52	19%
Nooit	16	6%
Onbekend	3	1%
Totaal	275	100%

Tabel 19 laat zien dat de meeste kinderen (60%) een paar keer per maand naar de bibliotheek gaan om boeken te lenen. Bijna een vijfde doet dit een paar keer per jaar en 13% één keer per week. Er was geen significante relatie tussen bibliotheekbezoek en leeftijd van de kinderen.

4.6 Hoe komen kinderen aan boeken?

Bijna alle kinderen (96%) krijgen weleens boeken van hun ouders of van familie. Meestal krijgen ze een paar keer per jaar boeken (59%). Rond de 15% krijgt één keer per jaar een boek en 12% rond de zes keer per jaar. Kinderen kopen over het algemeen weinig boeken zelf: 37% koopt nooit boeken, 43% heel af en toe en 16% een paar keer per jaar.

4.7 Ouders en kinderen

Van de 207 gezinnen hadden we vragenlijsten van zowel ouders als van 1 kind uit het gezin. Van 68 gezinnen hadden we vragenlijsten van ouders en meer dan 1 kind uit het gezin. We hebben de gegevens van de ouders en kinderen samengevoegd om te kijken of er relaties bestonden tussen verschillende factoren. Zo is het bijvoorbeeld interessant om te zien of voorleesfrequentie van ouders, gerapporteerd door ouders, samenhangt met voorleesfrequentie van ouders gerapporteerd door kinderen.

4.8 Relaties ouders en kinderen en voorlezen

4.8.1 Relatie opleiding ouders en voorleesfrequentie gerapporteerd door de kinderen

Er was geen relatie tussen de opleiding van de ouder(s) en voorleesfrequentie ouders zoals gerapporteerd door kinderen. Dit was opmerkelijk want deze bestond wel tussen de

opleiding en de voorleesfrequentie zoals gerapporteerd door de ouders zelf. Er was ook geen significante relatie tussen de opleiding van de partner en voorleesfrequentie zoals gerapporteerd door de kinderen. Andere variabelen zoals thuistaal, werksituatie ouder of geslacht van de kinderen waren niet gerelateerd aan de voorleesfrequentie.

4.8.2 Plezier in voorlezen

Er was wel een sterke en significante relatie tussen de voorleesfrequentie van ouders zoals gerapporteerd door ouders zelf en zoals gerapporteerd door de kinderen ($r=0.68, p=.000$).

We vonden ook een positieve relatie tussen de vraag aan ouders ‘vindt u kind het leuk om voorgelezen te worden?’ en ‘vind je het leuk om te worden voorgelezen?’ ($r=0.50, p=.000$). De antwoorden van de ouders en de kinderen komen dus overeen.

Ouders die aangaven dat ze voorlezen leuk vonden, hadden ook vaak kinderen die lezen leuk vonden ($r=0.26, p=.000$). De frequentie van het voorlezen door ouders hing ook samen met hoe leuk kinderen het zelf vonden om te worden voorgelezen ($r=0.28, p=.000$).

5 Interviews met ouders

Om een beter beeld te krijgen van het voorlezen binnen gezinnen hebben we een aantal ouders ook per telefoon geïnterviewd over hun voorleesgedrag. Alle ouders die een vragenlijst toegestuurd kregen, ontvingen een brief waarin ze, naast uitleg over de vragenlijst, werden uitgenodigd om zich te laten interviewen over voorleesgedrag. In totaal hebben we 19 ouders geïnterviewd. Van de 19 ouders waren er zes ouderparen, een vader en moeder uit hetzelfde gezin. De overige respondenten bestonden uit 6 moeders en één vader. Driekwart van de ouders had een hbo- of wo-opleiding. Deze ouders werden gerekruteerd via de oudervragenlijsten en via netwerken van de onderzoeker

5.1 Voorlezen

5.1.1 Leeftijd begonnen met voorlezen

We vroegen ouders op welke leeftijd ze begonnen met voorlezen. Vrijwel alle ouders waren binnen een jaar na de geboorte van hun kind(eren) begonnen met voorlezen. Een of twee ouders begonnen iets later, en één vader gaf aan te zijn begonnen met voorlezen aan zijn eerste kind met zeven jaar en zijn tweede kind met vier jaar. Zijn vrouw echter las toen al voor aan de kinderen.

Een andere vader gaf aan rond een jaar of twee te zijn begonnen met voorlezen. Zijn vrouw gaf echter aan dat hij veel eerder was begonnen, twee weken na de geboorte. De vader vroeg zich toen verbaasd af wat hij dan had voorgelezen:

“Wat heb ik dan voorgelezen in het begin? Jip en Janneke? Daar snapt dat kind toch helemaal niets van?”(vader)

Een aantal ouders gaf aan de definitie van voorlezen aan baby’s wat nauw te vinden en het bekijken van plaatjes in boeken en het zingen van liedjes ook onder ‘voorlezen’ te verstaan:

“Ik heb van die boekjes met liedjes en plaatjes, die ben ik gaan bekijken en ondertussen de liedjes zingen. Dat is eigenlijk ook een soort voorlezen.” (moeder)

Een andere moeder:

“Eigenlijk beetje plaatjes bekijken. dat was niet echt voorlezen, maar het was gewoon plaatjes bekijken en af en toe het geluid van het dier nadoen en dat soort dingen.”

Weer een ander moeder zei:

“dan is het plaatjes kijken natuurlijk, maar wel echt zitten en verhaaltje vertellen.”

We vroegen ouders ook waarom ze op die leeftijd waren begonnen met voorlezen. Ouders gaven aan dat het goed voor de taalontwikkeling was en dat het kind er wat van begreep en er ook zelf mee kwam:

“omdat ze zelf met boekjes naar me toe kwam” (moeder)

“omdat ze interesse begonnen te krijgen in boekjes” (moeder)

Een moeder gaf aan dat ze de boeken expres naast het speelgoed van het kind legde om zo de interesse van haar zoon in boeken te stimuleren. Ze nam dan haar zoon op schoot en ging dan bladeren in de kinderboeken omdat deze veel kleuren hebben en er interessant uit zien. Deze ouder was zich ook bewust van het gebruik van stoffen boekjes voor baby's:

“Die (zachte boekjes) kunnen ze voelen en gewoon mee spelen zeg maar en in hun mond stoppen.”

Een vader gaf aan vroeg te zijn begonnen met voorlezen zodat het kind eraan kon wennen dat het elke avond zijn vader bij het bed had om voor te lezen.

Sommige ouders gaven aan dat ze baby's eigenlijk te jong vonden om te worden voorgelezen. Een ouder zei te zijn begonnen met voorlezen toen het kind twee jaar was omdat zij haar kind daarvoor nog te jong vond:

“eerder vond ik ze een beetje te jong.”

Ouders die aangaven voor te lezen voor de taalontwikkeling merkten ook regelmatig op dat kinderen (verbaal) op het voorlezen reageerden:

“je merkt dat je door het plaatje aan te wijzen en het geluid er bij te maken of het woordje daarbij te zeggen dat ze daarmee ook leren praten.”

5.2 Wat weten ouders over voorlezen?

Bijna alle ouders gaven aan dat ze wisten of dachten dat voorlezen goed was voor de taalontwikkeling van het kind. Ouders gaven ook aan dat voorlezen de verbeeldingskracht en de fantasie van kinderen stimuleerde. Een ouder had gehoord dat kinderen rustig worden van het horen van een stem voor het slapen gaan en daarom las ze altijd voor het slapen gaan voor.

We vroegen ouders ook of ze ooit informatie hadden gekregen over voorlezen, bijvoorbeeld via het consultatiebureau, de crèche of de bibliotheek. Op een enkeling na gaf geen van de ouders aan ooit informatie te hebben ontvangen over voorlezen. Een ouder gaf aan dat ze met haar eerste kind (nu twee jaar) een brief had gekregen van de bibliotheek om ouders te stimuleren het kind lid te maken van de bibliotheek (waarschijnlijk het Boekstart programma). Deze moeder kreeg toen meer informatie over de positieve effecten van voorlezen maar vertelde dat ze allang aan haar kind voorlas. Ze vond het echter een goed actie:

“er zullen een heleboel kinderen zijn die weinig tot niet voorgelezen worden.”

Zelf wist ze al dat voorlezen goed was voor kinderen,

“want mijn moeder is lerares geweest, daar heb ik het van meegekregen.”

Een ouder gaf aan dat ze (de verpleegkundigen en arts) het bij het consultatiebureau niet aanklaarten want “ze schatten je in, dat gebeurt wel automatisch”. De meeste ouders lazen weleens wat over voorlezen in tijdschriften of hoorden iets op de crèche of op school, maar konden zich niet herinneren dat ze er ooit informatie over ontvangen hadden.

5.3 Houding jegens voorlezen

We vroegen ouders waarom ze voorlasen. Veel ouders gaven aan dat voorlezen een vast ritueel was voor het naar bed gaan:

“het is een vast ritueel. Als ik niet voorlees, gaat hij eigenlijk niet slapen.”

Een andere moeder zei:

“Het is een soort ritueel: verbaaltje en dan naar bed.”

Ouders gaven ook aan voor te lezen omdat ze het zelf zo leuk vonden, met name moeders:

“het is heel gezellig en warm. Ik heb er zelf hele goeie herinneringen aan, dus daarom doe ik het ook graag.”

Een aantal ouders gaf ook aan dat de kinderen er zelf om vroegen:

“Ze zit iedere dag eigenlijk te popelen van ja mama, ga je vandaag voorlezen.”

Een vader gaf aan dat hij ‘moest’ voorlezen, van zijn vrouw en van zijn kinderen. Een moeder vond dat je met voorlezen ook heel veel verhalen die ingewikkeld zijn door kan geven aan je kind, bijvoorbeeld verhalen over discriminatie.

Alle ouders gaven aan voorlezen belangrijk te vinden. Ouders noemden met name de relatie tussen het effect van voorlezen op de taalontwikkeling en het goed leren lezen en het goed doen op school als belangrijk. Een moeder gaf aan dat “lezen en boeken straks de leidraad op school zijn (...) als ze er geen ervaring mee heeft en boeken en lezen als vervelend ervaart, zal dat ook wel invloed hebben op haar school”. Een andere ouder vond het belangrijk dat het kind moest leren lezen om zo geen analfabeet worden.

Het merendeel van de ouders vond voorlezen ook leuk. Een ouder zei dat kinderboeken soms hele leuke wendingen hadden. Een andere ouder gaf ook aan dat je vooral met de kinderboeken van nu helemaal in een andere wereld zit tijdens het voorlezen. Het moment samen met je kind werd ook genoemd als een leuke kant van voorlezen. Een enkele ouder noemde ook het belang voor het kind om goed Nederlands te leren spreken (deze ouder sprak een dialect) aangezien ze zelf pas als tiener voor het eerst Nederlands moest praten. Twee vaders gaven aan voorlezen niet zo erg leuk te vinden. Een vader zei dat de boekjes erg kort waren (zijn zoon was 2 jaar) en dat hij “het nog echt moet gaan ervaren (...), maar ik denk dat ik het leuk ga vinden”. Een andere vader gaf aan dat hij zelf niet goed kon lezen en voorlezen en dat hij het voorlezen daarom soms niet leuk vond. Zijn zoon gaf er dan de voorkeur aan om door zijn moeder te worden voorgelezen omdat die dat dan beter kon.

Alle ouders verwachtten dat voorlezen de taal van het kind zou bevorderen. Veel ouders zagen al vroeg de effecten van het voorlezen in een grote woordenschat van het kind en het goed kunnen praten voor zijn/haar leeftijd. Een ouder zei:

“dat effect merken we al: vanwege de herhaling herkennen ze dingen uit het dagelijkse leven. Dat haalt hij dan weer terug, dat heeft ie dan in het boekje gezien.”

Ouders hadden niet alleen verwachtingen van voorlezen omtrent de taalontwikkeling van hun kinderen maar ook de sociaal-emotionele ontwikkeling:

“dat we een hele goeie band krijgen, mijn kinderen en ik.”

Een andere ouder verwachtte ook dat kinderen een brede interesse zouden krijgen in heel veel onderwerpen:

“je daagt echt uit om na te denken.”

5.4 Tot op welke leeftijd lees je voor?

Omdat voorlezen met name geassocieerd wordt met jonge kinderen, vroegen we ouders ook of ze een bepaalde leeftijdsgrens in gedachten hadden voor het voorlezen. Wanneer kinderen leren lezen, neemt vaak het voorlezen door de ouders af. Het merendeel van de ouders had geen vaste leeftijd voor ogen tot wanneer ze hun kind zouden voorlezen. De meeste ouders dachten wel dat het voorlezen af zou nemen of stoppen wanneer kinderen naar de middelbare school zouden gaan of zoals een ouder zei:

“wanneer het een beetje gênant gaat worden.”

Sommige ouders gaven ook aan dat het erg afhing van het kind. Zo was er een moeder die dacht dat ze nog wel een hele tijd zou voorlezen aan haar zoon want,

“als ik niet voorlees, dan klopt zijn avond niet. Dan kan hij niet slapen.”

Een andere ouder met een zoon van zeven zei echter dat haar zoon al niet meer om voorlezen vroeg en volgens de moeder had haar zoon er ook geen behoefte meer aan om te worden voorgelezen.

Een aantal moeders gaf aan het zelf ook leuk te vinden om naar een verhaal te luisteren (via cd's) en gaf daarom ook aan nog wel lang te zullen doorgaan met voorlezen. Een enkele ouder las samen met het kind voor: om de beurt lezen ze een pagina.

5.5 Manier van voorlezen

We vroegen ouders hoe ze voorlasen, of ze bijvoorbeeld stemmetjes gebruikten tijdens het voorlezen om het levendig te maken en of ze vragen stelden of praatten over het verhaal. Sommige ouders waren zich zeer bewust van hoe ze voorlasen en gaven ook aan stemmetjes te gebruiken en interactief voor te lezen door vragen te stellen voorafgaand aan het verhaal. De vaders in dit onderzoek gebruikten niet vaak stemmetjes,

“ik ben geloof ik vrij eentonig met voorlezen (...). Moeilijk om verschillende rollen te spelen in het verhaaltje.”

Vaders gaven ook minder vaak aan te praten tijdens het voorlezen. Moeders zeiden regelmatig stemmetjes te gebruiken. Een aantal ouders gaf wel aan te praten tijdens het voorlezen maar niet altijd en ook niet altijd veel.

De meeste ouders gaven aan dat het voorlezen veranderde met de ontwikkeling van de

kinderen, van *Nijntje* naar *Harry Potter*, zoals een ouder het omschreef. Sommige ouders echter vonden het voorlezen niet veranderd, tenminste niet voor zichzelf, omdat de reacties van de kinderen hetzelfde bleven. Andere ouders gaven juist aan dat de reacties veranderden van kinderen omdat ze van luisteren naar praten gingen.

Ouders gaven ook aan dat kleine kinderen vaak meerdere keren op een dag werden voorgelezen. Bij oudere kinderen “lees je wat vaker een doorlopend verhaal en soms lezen ze daar zelf ook weer in door”. Ouders merkten ook op dat kinderen meer van de verhalen begrepen en geïnteresseerder werden en dat dit ook zijn weerslag had op het voorlezen. Bij jonge kinderen probeerden ouders de aandacht van het kind zoveel mogelijk vast te houden door interactief voor te lezen. Ouders gaven aan stemmetjes te gebruiken en plaatjes te benoemen terwijl oudere kinderen graag ‘lekker’ wilden luisteren, zonder te veel gepraat tussen door.

Op een enkele ouder na, vonden bijna alle ouders het voorlezen in de loop der tijd leuker geworden. De belangrijkste redenen hiervoor waren de reacties van de kinderen: naarmate de kinderen leerden praten en meer reageerden op het verhaal vonden de ouders het ook leuker om voor te lezen. Een aantal ouders gaf ook aan dat de verhalen interessanter werden. Een vader zei:

“Zoals die verhalen van Nijntje, die interesseren me eigenlijk niets (..), stel je hebt iets over machines of de boerderij dat interesseert me iets meer.”

Een moeder gaf aan dat ze het voorlezen het leukste vond toen het kind nog een peuter was omdat het allemaal nieuwe informatie was voor haar zoon en je nog echt een ‘verrassingseffect’ had. Nu vroeg haar zoon al minder vaak om te worden voorgelezen. Een ouder merkte ook nog op dat het voorlezen wat minder leuk werd omdat iedereen wat gehaaster werd en dat je dan geen zin meer had om voor te gaan lezen.

5.6 Manieren van voorlezen

We vroegen ouders ook of ze een idee hadden wat de ‘beste’ manier of meest ideale manier van voorlezen zou zijn. De meeste ouders gaven aan dat het belangrijk was dat je er de tijd voor nam, een rustige plek opzocht en het voorlezen liet leiden door het kind.

5.7 Boekkeuze

Vrijwel alle ouders lieten hun kinderen zelf de boeken uitkiezen. Ouders met jongere kinderen kozen iets vaker boeken voor het kind dan oudere kinderen. Sommige ouders

deden het ook samen, “Vaak samen met het kind. Daar proberen we wel een beetje te sturen”. Een ouder vertelde dat ze zelf de boeken uitkoos en soms haar zoon liet kiezen,

“maar (..) ik kijk wel even na of er heksen, en beesten en weervolven in voorkomen. Ik vind kinderboeken niet altijd even tactisch.”

Ouders probeerden soms wel hun kinderen een bepaalde richting op te sturen wanneer ze een boek kozen:

“het poëtische verhaal (bijv. Paul Biegel), avonturen (..) ik lees niet graag realistische verhalen voor.”

Een andere ouder zei dat ze ooit boeken van iemand had gekregen en daarvan vond ze taal, het Nederlands niet mooi. Ze zei:

“dus dan denk ik laten we die maar niet nemen (..) maar verder staat het ze helemaal vrij hoor.”

Slechts één ouder gaf aan dat er bepaalde boeken waren die zijn kinderen niet mochten lezen omdat ze te spannend waren of de kinderen er nog niet aan toe waren. Andere ouders gaven wel aan de boekkeuze te sturen maar meer vanwege het feit dat kinderen vaak dezelfde boeken uitkozen of hele dikke boeken die veel tijd kosten.

5.8 Invloed van anderen op boekkeuze

Het was opmerkelijk dat een aantal moeders aangaf dat vaders geen invloed hadden op de boekkeuze. Een moeder zei:

“Vader doet er helemaal niks mee. Vader is best wel behoorlijk dyslectisch (..)”

Een andere moeder zei over de vader “hij leest niet echt voor”. Een enkele ouder noemde een oudere broer of zus of een vriend(in) van het kind die de boekkeuze beïnvloedde maar over het algemeen waren er geen duidelijke invloeden van anderen.

5.9 Soort boeken

Wanneer ouders een boek uitkozen voor hun kind, letten ze erop of het boek past bij de leeftijd en het niveau van het kind. Verder werd het taalgebruik ook genoemd als iets waar ouders op letten wanneer ze een boek uitkiezen voor hun kind. Sommige ouders letten ook op of er geen enge dingen in het boek stonden. Voor jonge kinderen zorgden ouders er

vooral voor dat ze boeken met veel en aantrekkelijke plaatjes uitkozen.

5.10 Verdeling van het voorlezen onder ouders

In een aantal gezinnen gaven ouders aan dat zowel vaders als moeders regelmatig voorlezen. En ouder zei:

“Nou we kunnen allebei heel goed voorlezen en we vinden het allebei heel leuk.”

In dit gezin lazen beide ouders voor aan het kind.

Een van de moeders zei over de verdeling van het voorlezen tussen haarzelf en haar man:

“Vader verzint meestal verhaaltjes, aan de hand van een plaatjesboekje. Maar dat is niet echt voorlezen. Dat doet hij één keer in de week, meestal op zondag.”

Veel vaders werkten overdag en brachten minder tijd door met hun kinderen. Dit leidde dan ook vaak tot minder vaak voorlezen door vaders.

6 Conclusie

In dit onderzoek is een inventarisatie gemaakt van het voorleesgedrag van gezinnen met kinderen onder de 13 jaar woonachtig in Nederland. Hier worden in het kort de bevindingen besproken.

Uit dit onderzoek blijkt dat ongeveer 60% van de ouders aangaf dagelijks voor te lezen en rond de 20% van de ouders deed dit een paar keer per week. Dit betekent dus dat rond de 80% van de kinderen in deze steekproef in ieder geval een paar keer per week wordt voorgelezen. Echter, er zijn ook nog ouders die niet voorlezen aan hun kinderen of heel zelden.

We vonden ook een relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de frequentie van het voorlezen: hoogopgeleide ouders lezen vaker voor dan laagopgeleide ouders. Dit is een bekend gegeven in de onderzoeksliteratuur (Duursma, Pan & Raikes, 2008; Hofferth, West & Henke, 1994). Hoogopgeleide ouders zijn waarschijnlijk beter op de hoogte van de positieve effecten van voorlezen dan laagopgeleide ouders. Bovendien kan het niveau van geletterdheid van de ouder ook een rol spelen. Wanneer ouders moeite hebben met lezen en zelf niet van lezen houden, zullen ze ook minder snel en vaak aan hun jonge kinderen voorlezen.

Over het algemeen hadden gezinnen meer boeken voor kinderen in huis dan volwassenen: 48% van de gezinnen gaf aan meer dan 50 kinderboeken in huis te hebben. Iets meer dan een derde van de gezinnen gaf aan meer dan 50 boeken voor volwassenen te hebben.

Hoewel de moeder nog steeds de meest prominente voorlezer is, gaf 85% van de gezinnen aan dat hun kind ook weleens door iemand anders werd voorgelezen. In bijna driekwart van de gezinnen las de vader ook weleens voor. Oma's waren ook favoriete voorlezers (60%) en in mindere mate opa's (30%).

Voorlezen werd door 90% van de kinderen en driekwart van de ouders leuk gevonden. Gebrek aan tijd of moe zijn werden genoemd als redenen waarom ouders voorlezen niet leuk vonden.

Opmerkelijk was dat ouders niet lang voorlezen: rond de 40% van de ouders las tussen de 5-10 minuten voor en nog eens 40% rond de 10-15 minuten. Er waren geen grote verschillen tussen ouders met jonge kinderen of oudere kinderen (6 jaar en ouder). Jonge kinderen, zoals misschien verwacht, werden niet veel korter voorgelezen dan oudere. Gebrek aan tijd en het feit dat voorlezen met name aan het einde van de dag plaatsvindt, vlak voor bedtijd, zouden hieraan kunnen bijdragen.

Uit dit onderzoek bleek ook dat ouders nog vaak aan oudere kinderen voorlezen. Meer dan een derde van de ouders las nog voor aan kinderen boven de 6 jaar, dus nadat kinderen hebben leren lezen. Meer dan de helft van de respondenten vond ook dat er geen leeftijds grens zat aan voorlezen.

Ouders begonnen vrij vroeg met voorlezen: 68% van de ouders gaf aan met voorlezen te zijn begonnen voordat het kind een jaar was en een derde zelfs voordat het kind 6 maanden was. Hieruit blijkt dat ouders goed op de hoogte zijn van de positieve effecten van voorlezen. Dit bleek ook uit de interviews die we met een aantal ouders hebben gevoerd. Veel ouders gaven aan dat voorlezen een positief effect had op de taalontwikkeling van jonge kinderen en dat ze daar al snel de effecten van zagen, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een grote woordenschat.

Veel kinderen (80%) waren lid van de bibliotheek. Landelijk is ongeveer een kwart van de Nederlandse bevolking lid van de bibliotheek en de helft hiervan bestaat uit kinderen en jongeren (Huysmans & Hillebrink, 2008). Bijna de helft van de ouders ging een paar keer per maand met zijn/haar kind naar de bibliotheek. Mensen die dichterbij de bibliotheek woonden, bezochten deze ook vaker. Hoogopgeleide ouders leenden minder vaak boeken uit de bibliotheek dan laagopgeleide ouders. Deze eerste groep heeft ook meer boeken in huis en daarom is de behoefte om boeken bij de bibliotheek te lenen kleiner.

Ook hebben we kinderen ondervraagd over voorlezen. Bijna driekwart van de kinderen gaf aan thuis te worden voorgelezen. De moeder was wederom de meest frequente voorlezer volgens de kinderen.

Bijna de helft van de kinderen las thuis elke dag een boek. Een kwart van de kinderen las tussen de 15-20 minuten en 22% las meer dan 30 minuten per keer.

Als populaire genres werden aangemerkt avonturenboeken, stripverhalen en verhalen over dieren. Meer meisjes dan jongens hielden van avonturenboeken en evenveel meisjes als jongens hielden van stripverhalen en griezelboeken. Favoriete auteurs waren Carry Slee, Francine Oomen, Geronimo Stilton, Paul van Loon, maar ook oudere auteurs zoals Annie M.G. Schmidt en Roald Dahl.

Ouders die aangaven dat ze voorlezen leuk vonden, hadden ook vaak kinderen die lezen leuk vonden. Naarmate ouders vaker voorlezen vonden de kinderen het ook leuker om te worden voorgelezen.

In de interviews met een 19-tal ouders bleek dat deze ouders goed op de hoogte waren van de positieve effecten van voorlezen. Veel ouders gebruikten allerlei technieken om het

lezen zo leuk mogelijk te maken voor hun kinderen, zoals het gebruik van stemmetjes. Onder deze gezinnen zagen we ook weer dat moeders vaker voorlezen en er meer bij betrokken waren dan vaders. De vaders gaven ook aan het voorlezen minder leuk te vinden dan de moeders. De interviews gaven een goed beeld over de houding die ouders hebben jegens voorlezen en hoe ze handelen.

De ouders die meededen met dit onderzoek waren wel ouders die over het algemeen geïnteresseerd waren in voorlezen en het onderzoek is dan ook niet een geheel representatieve steekproef van gezinnen in Nederland. Echter, we zijn er in geslaagd om ouders te werven die verschilden in demografische kenmerken, zoals opleidingsniveau, woonplaats en thuistaal. Dit onderzoek geeft daarom meer inzicht in de voorleespatronen in gezinnen in Nederland. Een meer representatieve steekproef zou meer laagopgeleide ouders moeten bevatten. We hebben getracht deze mee te nemen in het onderzoek door gemeentes te benaderen voor de werving van de ouders en daarbij ook ouders met een lagere opleiding mee te nemen. Dit blijft echter moeilijk.

Voorlezen is nog steeds een van de beste manieren om de taalontwikkeling en geletterdheid van jonge kinderen te bevorderen. Veel ouders lezen al voor aan hun jonge kinderen maar het blijft belangrijk om ouders te stimuleren vroeg te beginnen met voorlezen en dit regelmatig te doen. De ouders in dit onderzoek gaven aan niet erg lang voor te lezen. Veel leesbevorderingsprogramma's in het buitenland (*Reach Out and Read*, *Bookstart*, *Reading Foundation*) raden ouders aan om minstens 20 minuten per dag te lezen. Voor elk jaar dat een kind leest of wordt voorgelezen is, gaan de inkomensmogelijkheden omhoog. Wanneer ouders 87 uur per jaar investeren (5 keer per week 20 minuten voorlezen) helpen zij hun kind om zichzelf later goed te kunnen onderhouden. Twintig minuten is voor de meeste gezinnen wel haalbaar, zeker wanneer de tijd wordt opgesplitst in twee keer 10 minuten.

Het advies om 20 minuten per dag voor te lezen zou ook aan Nederlandse ouders gegeven kunnen worden. Twintig minuten per dag is niet erg veel, maar kan een groot verschil uitmaken in de taalontwikkeling van jonge kinderen.

In een onderzoek naar de taalomgeving van jonge kinderen bleek dat kinderen in lage-inkomensgezinnen gemiddeld 620 woorden per uur hoorden. Kinderen uit de middenklassen hoorden 1250 woorden per uur en kinderen uit de hogere klasse 2150 woorden per uur. Op driejarige leeftijd hadden kinderen uit lage inkomensgezinnen 10 miljoen woorden thuis gehoord, kinderen uit middenklasse gezinnen 20 miljoen en kinderen uit hogere klasse 30 miljoen (Hart & Risley, 1995). De onderzoekers berekenden dat de kinderen uit de lagere klasse 41 uur per week in een omgeving moesten verkeren die net zo taalrijk was als die van kinderen uit de middenklassen om net zoveel woorden te horen als de kinderen die opgroeiden in de meest taalrijke omgeving.

Voorlezen is een van de beste manieren om kinderen aan veel woorden en rijk taalgebruik bloot te stellen. Het taalgebruik tijdens voorlezen is veel complexer dan het taalgebruik tijdens andere speelactiviteiten en draagt bij aan het vergroten van de woordenschat van kinderen. De woordenschat van een kind is een goede voorspeller voor lezen. Kinderen met een grotere woordenschat worden vaak goede lezers (Snow et al., 1998).

Daarnaast is het belangrijk om ook vaders te stimuleren om voor te lezen. Onderzoek heeft aangetoond dat wanneer vaders voorlezen aan hun jonge kinderen, dit een positief effect kan hebben op de taalontwikkeling en ontluikende geletterdheid van jonge kinderen (Duursma, 2011). Vaders gebruiken vaak complexere woorden en meer abstracte taal en dit is bevorderlijk voor de taalontwikkeling van jonge kinderen (Gleason, 1975; De Temple & Snow, 2004). Met name wanneer vaders vroeg beginnen met voorlezen heeft dit een langdurig effect op de taalontwikkeling van kinderen.

Voorlezen hoeft niet op te houden wanneer kinderen zelf kunnen lezen. Veel kinderen die zelf al konden voorlezen gaven aan dat ze nog regelmatig werden voorgelezen. Ook ouders gaven aan voor te lezen aan oudere kinderen. Er is nog weinig onderzoek naar voorlezen door ouders aan oudere kinderen en de effecten hiervan. Echter leerkrachten op basisscholen, en soms ook middelbare scholen, lezen vaak voor aan hun leerlingen en dit kan een positief effect hebben op bijvoorbeeld de luistervaardigheid en de concentratie van kinderen (Trelease, 1995).

De Harry Potter boeken zijn bijvoorbeeld zeer geschikt om voor gelezen te worden door ouders. Voorlezen is niet alleen bevorderlijk voor de taalontwikkeling maar kan ook de relatie tussen ouder-kind bevorderen. Wanneer ouders de tijd nemen om voor te lezen aan kinderen geven ze een duidelijk signaal af dat het kind belangrijk is en dat voorlezen ook erg leuk kan zijn. Met name voor kinderen die moeite hebben met lezen (bijv. door dyslexie) kan voorlezen door ouders belangrijk zijn en het lezen zelf stimuleren.

Kortom, er wordt al veel voorgelezen door ouders in Nederland, maar er is ook nog wel ruimte voor verbetering. Ouders zouden wat langer kunnen voorlezen aan hun kinderen: ongeveer 20 minuten per dag. Ook is het belangrijk om ouders te informeren over de positieve effecten van vroeg en vaak voorlezen op de taal- en geletterdheidontwikkeling van jonge kinderen. Vaders zouden ook meer gestimuleerd moeten worden om voor te lezen aan hun kinderen. Tenslotte, blijft voorlezen belangrijk en leuk ook als kinderen zelf kunnen voorlezen.

Stichting Lezen zou bijvoorbeeld een campagne kunnen starten om volwassenen te stimuleren langer voor te lezen: minimaal 20 minuten per dag. Hoewel veel gezinnen het tegenwoordig druk hebben, is het niet al te moeilijk om 20 minuten per dag te vinden om voor te lezen. Met name wanneer deze 20 minuten worden opgesplitst in twee keer 10

minuten. De opbrengst van deze 20 minuten is erg groot voor de taal- en geletterdheidontwikkeling van kinderen.

Het voorlezen aan oudere kinderen zou meer gestimuleerd kunnen worden en hierbij zou *Stichting Lezen* ook een belangrijke rol kunnen spelen door bijvoorbeeld een campagne op te zetten voor kinderen van 7 jaar en ouder en hun ouders/verzorgers om te laten zien hoe leuk voorlezen ook kan zijn als kinderen zelf al kunnen lezen. Met name wanneer kinderen zelf moeite hebben met lezen kan het heel bevorderlijk zijn om samen een boek voor te lezen zodat het kind goed hoort hoe woorden uitgesproken worden. Samen over het verhaal praten en vragen stellen stimuleert ook het verhaalbegrip. Al deze vaardigheden hebben kinderen nodig op school.

Bibliografie

- Albright, L.K. (2002). Bringing the Ice Maiden to life: Engaging adolescents in learning through picture book read-alouds in content areas. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 45, 418-428.
- Albright, L.K. & M. Ariail (2005). Tapping the Potential of Teacher Read-Alouds in Middle Schools. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 48 (7), 582-591.
- Arnold, D.H. (1994). Accelerating Language Development through Picture Book Reading: Replication and Extension to a Videotape Training Format. *Journal of Educational Psychology*, 86 (2), 235-43.
- Baker, L., D. Scher & K. Mackler (1991). Home and family influences on motivation for reading. *Educational Psychology*, 32, 69-82.
- Beers, G.K. (1990). *Choosing not to read: An ethnographic study of seventh-grade illiterate students*. Unpublished PhD, University of Houston, Texas.
- Bus, A. & M. de Jong (2006). Book sharing: A developmentally appropriate way to foster preacademic growth. In: J.K.S.E. Rosenkoetter (Ed.), *Learning to read the world. Language and Literacy in the first three years* (pp. 123-142). Washington DC: Zero to Three Press.
- Bus, A.G. (2003). Social-emotional requisites for learning to read. In: A. van Kleeck, S.A. Stahl & E.B. Bauer (Ed.), *On reading books to children: Parents and teachers* (pp. 3-15). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Bus, A.G., M.H. van IJzendoorn & A.D. Pellegrini (1995). Joint Book Reading Makes for Success in Learning to Read: A Meta-Analysis on Intergenerational Transmission of Literacy. *Review of Educational Research*, 65 (1), 1-21.
- Bus, A.G., J. Belsky, M.H. van IJzendoorn & K. Crnic (1997). Attachment and Bookreading Patterns: A Study of Mothers, Fathers, and Their Toddlers. *Early Childhood Research Quarterly*, 12 (1), 81-98.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2008). *Afwijking inkomensniveau per gemeente ten opzichte van het landelijk gemiddelde, 2008*.
- Debaryshe, B.D. (1993). Joint Picture-Book Reading Correlates of Early Oral Language Skill. *Journal of Child Language*, 20 (2), 455-61.
- DeTemple, J. & C.E. Snow (2003). Learning words from books. In: A. van Kleeck, S.A. Stahl & E.B. Bauer (Eds.), *On reading books to children: parents and teachers* (pp.16-36). Mahwah, NJ.
- Dickinson, D.K. & P.O. Tabors (1991). Early literacy: linkages between home, school, and literacy achievement at five. *Journal of Research in Childhood Education*, 6, 30-46.
- Duursma, E. (2007). *Parental bookreading in low-income families: Differences and similarities between fathers and mothers in frequency and style of reading and the impact on children's language and literacy development*. Unpublished manuscript.
- Duursma, E. (2011). Vaders en voorlezen. *Pedagogiek*, 31 (1), 29-52.

- Duursma, E., B.A. Pan & H. Raikes (2008). Predictors and outcomes of low-income fathers' reading with their toddlers. *Early Childhood Research Quarterly*, 23, 351-365.
- Feitelson, D. & Z. Goldstein (1986). Patterns of book ownership and reading to young children in Israeli school-oriented and nonschool oriented families. *Reading Teacher*, 39 (2), 924-30.
- Fletcher, K. L. & E. Reese (2005). Picture book reading with young children: A conceptual framework. *Developmental Review*, 25, 64-103.
- Gleason, J.B. (1975). *Fathers and other strangers: Men's speech to young children*. In: D. Dato (Ed.), *Developmental psycholinguistics: Theory and application*, Georgetown University. Roundtable on language and linguistics (pp. 289-297). Washington, DC: Georgetown University Press.
- Hart, B. & T.R. Risley (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children*. Baltimore, MD: Paul Brookes Publishing.
- Hayes, D.P. & M.G. Ahrens (1988). Vocabulary simplification for children: a special case of 'motherese'? *Journal of Child Language*, 15, 395-410.
- Hofferth, S., J. West & R. Henke (1994). *Access to early childhood programs for children at risk*. Washington, DC: National Center for Education Statistics.
- Huysmans, F. & C. Hillebrink (2008). *De openbare bibliotheek tien jaar van nu*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kleeck, A. van (2003). Research on book sharing: Another critical look. In: A. van Kleeck, S.A. Stahl, E.B. Bauer (Ed.), *On reading books to children. Parents and teachers* (pp. 271-320). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Kuo, A.A., T.M. Franke, M. Regalado & N. Halfon (2004). Parent Report of Reading to Young Children. *Pediatrics*, 113, 1944-1951.
- Ledoux, G., J. Roeleveld, G. Driessen, J. Cuppen & J. Meijer (2011). *Prestaties en loopbanen van doelgroepopleerlingen in het onderwijsachterstandenbeleid. Stand van zaken en ontwikkelingen in de periode 1994-2007*. Amsterdam/Nijmegen: Kohnstamm Instituut/ITS.
- Leseman, P.P.M. & P.F. de Jong (1998). Home Literacy: Opportunity, Instruction, Cooperation and Social-Emotional Quality Predicting Early Reading Achievement. *Reading Research Quarterly*, 33 (3), 294-318.
- Lonigan, C.J. (Ed.). (2004). *Emergent literacy skills and family literacy*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Lyytinen, P., M. Laakso & A. Poikkeus (1998). Parental contribution to child's early language and interest in books. *European Journal of Psychology of Education*, 13 (3), 297-308.
- McCormick, C.E. & J.M. Mason (1986). Intervention procedures for increasing preschool children's interest in and knowledge about reading. In: E.Sulzby, W.H. Teale (Ed.), *Emergent literacy: writing and reading* (pp. 90-115). Norwood, NJ: Ablex.
- Ministerie van OC&W. (2010). *Trends in beeld 2010: Opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking* Retrieved from www.trendsinebeeld.minocw.nl/download_pdf.php?grafiek=3_1_2_31
- Neuman, S.B. (1999). Books make a difference: A study of access to literacy. *Reading Research Quarterly*, 34, 286-301.

- NICHD Early Child Care Research Network. (2005). Pathways to Reading: The Role of Oral Language in the Transition to Reading. *Developmental Psychology*, 41 (2), 428-442.
- Ninio, A. (1983). Joint bookreading as a multiple vocabulary acquisition device. *Developmental Psychology*, 19, 445-451.
- Nord, C.W., J. Lennon, B. Liu & K. Chandler (1999). *Home literacy activities and signs of children's emergent literacy: 1993 and 1999 (NCES 2000-026)*. Washington DC: US: Department of Education.
- Payne, A.C., G.J. Whitehurst & A.L. Angell (1994). The role of home literacy environment in the development of language ability in preschool children from low-income families. *Early Childhood Research Quarterly*, 9, 427-440.
- Raikes, H., B.A. Pan, G. Luze, C.S. Tamis-LeMonda, J. Brooks-Gunn, J. Constatine, L.B. Tarullo, H.A. Raikes & E.T. Rodriguez (2006). Mother-Child Bookreading in Low-Income Families: Correlates and Outcomes during the First Three Years of Life. *Child Development*, 77 (4), 924-953.
- Reese, E., A. Cox, D. Harte & H. McAnally (2003). Diversity in adults' style of reading books to children. In: A. van Kleeck, S.A. Stahl, E.B. Bauer (Ed.), *On reading books to children: Parents and Teachers* (pp. 37-57). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Schwartz, J.I. (2004). An observational study of mother/child and father/child interactions in story reading. *Journal of Research in Childhood Education*, 19 (2), 105-114.
doi:10.1080/02568540409595058
- Sénéchal, M., J.A. LeFevre & E. Hudson (1996). Knowledge of storybooks as a predictor of young children's vocabulary. *Journal of Educational Psychology*, 88, 520-536.
- Share, D.L., A.F. Jorm, R. Maclean & R. Matthews (1984). Sources of individual differences in reading acquisition. *Journal of Educational Psychology*, 76 (6), 1309-1324.
- Smith, C. & R. Constantino (1997). Differences in print environment. *Emergency Librarian*, 24 (4), 81-83.
- Snow, C.E., S. Burns & P. Griffin (1998). *Preventing reading difficulties in young children*. Washington DC: National Academy Press.
- Snow, C.E., D. Nathan & R. Perlmann (1985). Assessing children's knowledge about book reading. In: A.P.L. Galda (Ed.), *Language in play* (). Norwood, NJ: Ablex.
- Snow, C.E. & A. Ninio (1986). The contracts of literacy: what children learn from learning to read books. In: W.H.T. & E. Sulzby (Ed.), *Emergent literacy: writing and reading* (pp. 116-138). Norwood, NJ: Ablex.
- Trelease, J. (1995). *The read-aloud handbook*. New York, NY: Penguin Books.
- Vivas, E. (1996). Effects of story reading on language. *Language Learning*, 46 (2), 189-216.
- Wells, G. (1983). Language and learning in the early years. *Early Child Development and Care*, 11, 69-77.
- Whitehurst, G.J., F.L. Falco, C.J. Lonigan, J.E. Fischel, B.D. DeBaryshe, M.C. Valdez-Menchaca & M. Caulfield (1988). Accelerating language development through picture book reading. *Developmental Psychology*, 24, 552-559.

Whitehurst, G.J. (1994). A Picture Book Reading Intervention in Day Care and Home for Children from Low-Income Families. *Developmental Psychology*, 30 (5), 679-89.

In deze serie zijn eerder verschenen:

- Piek, Karlijn, *Zoveel lezen we (niet)*, 1995
Ven, Mascha van de, *Nieuwe media en lezen*, 2000
Kaufmann, Yolanda, *Voorlezen*, 2000
Tellegen, Saskia en M. Lampe, *Leesgedrag van vmbo-leerlingen*, 2000
Boter, Jaap, *Uitleengegevens als marketinginformatie*, 2001
Bos-Aanen, Joke, T. Sanders en L. Lentz, *Tekst, begrip en waardering*, 2001
Tellegen, Saskia, L. Alink en P. Welp, *De attractie van boek en computerspel*, 2002
Elsäcker, Willy van, *Begrijpend lezen*, 2002
Land, Jentine, et al., *Tekstbegrip en tekstwaardering op het vmbo*, 2002
Braaksma, Martine en E. Breedveld, *Het schoolvak Nederlands opnieuw onderzocht*, 2003
Guldmond, Ineke, *Emotionele betrokkenheid bij jeugdliteraire teksten*, 2003
Jager, Bernadet de, *Leesbegrip, leesplezier en de Friese taalnorm*, 2003
Verhallen, Maria, A.G. Bus en M.T. de Jong, *Elektronische boeken in de vroegschoolse educatie*, 2004
Lemaire, Christine, *Lezen doen we samen!*, 2004
Steendijk, Marjolein, *Een boekenwurm van zeven maanden door Bookstart*, 2004
With, Janetta de, *Overgangsliteratuur voor bovenbouwers?*, 2005
Schlundt Bodien, Walter en F. Nelck-da Silva Rosa, *Als jongeren lezen*, 2005
Land, Jentine, T. Sanders en H. van den Bergh, *Wat maakt een studietekst geschikt voor vmbo-leerlingen?*, 2006
Janssen, Tanja, H. Broekkamp en E. Smallegange, *De relatie tussen literatuur lezen en creatief schrijven*, 2006
Vries, Nienke de, *Lezen we nog?*, 2007
Chorus, Margriet, *Lezen graag!*, 2007
Hermans, Marianne, *Wereldliteratuur in het curriculum*, 2007
DUO Market Research, *Positie jeugdliteratuur in het voortgezet onderwijs*, 2009
Oberon, *Leesbevordering in het basisonderwijs*, 2009
Ghonem-Woets, Karen, *Elke dag boekendag!*, 2009
Ghonem-Woets, Karen, *Literaire competentie in groep 3 tot en met 8*, 2010
La Roi, Tiny, *Mijn leukste, spannendste, coolste, vetste ... boek!*, 2010
Berge, Maartje Johanna van, *Er was eens...*, 2010
Bakker, Niels, *Digitaal literair lezen – doen we het al?*, 2010
Bleeker, Elli, *On reading in the Digital Age*, 2010
Lammers, Elma, *Wie niet lezen wil moet schrijven*, 2010
DUO Market Research / CED-groep, *Wie leest heeft de wereld binnen handbereik*, 2011